

NYTT OM

FRA NAVFs SEKRETARIAT
FOR KVINNEFORSKNING

Nr. 3—4 NOV. 1982

KVINNEFORSKNING

BARNEVERNSAKADEMIET
Biblioteket

BARNEVERNSAKADEMIET
Biblioteket

Nytt om kvinneforskning kommer med 4-5 nr. i året. Bidrag og kommentarer sendes til
NAVF's sekretariat for kvinneforskning, Munthesgt. 29 - Oslo 2. Telefon (02) 56 52 90

NAVFs sekretariat for kvinneforskning
Munthesgt. 29, Oslo 2
Tlf. 02/56 52 90
Postgiro:

Sekretariatets styre:

Professor Ase Hiorth Lervik, leder	(repr. for humaniora)
Førsteamanuensis Grete Botten	(repr. for medisin)
Konsulent Per Miljeteig-Olssen	(repr. for FAD)
Professor Agnar Sandmo	(repr. for NAVFs styre)
Forsker Kari Skrede	(repr. for samfunnsvitenskap)
Professor Else-Ragnhild Neuman	(repr. for naturvitenskap)

Varamedlemmer:

Professor Jorunn Hareide
Stipendiat Marianne Thoresen
Konsulent Ragnhild Grennes
Professor Francis Sejersted
Amanuensis Beatrice Halsaa
Førsteamanuensis Odd Erik Johansen

I sekretariatet:

Daglig leder Aina Schiøtz
Konsulent Hege Skjeie
Førstekontorfullmektig Kirsten Faldås
Førstekontorfullmektig Guro Helgerud
Forskningsleder Helga Maria Hernes

"Nytt om kvinneforskning"

Redaktør: Sekretariatet

Omslag: Kari Rolfsen

NYTT OM KVINNE -

FORSKNING

NR. 3-4/1982

NAVFS SEKRETARIAT FOR KVINNEFORSKNING
NORGES ALMENVITENSKAPELIGE FORSKNINGSRÅD

ISSN NR. 0333-0265

TIL LESERE AV
NYTT OM KVINNEFORSKNING

DETTE ER DET FØRSTE NUMMERET AV NYTT OM KVINNEFORSKNING
SOM DET NYE TVERRFAGLIGE SEKRETARIATET FOR KVINNEFORSKNING
I NAVF UTGIR. SEKRETARIATET BLE OPPRETTET 1.9.82.

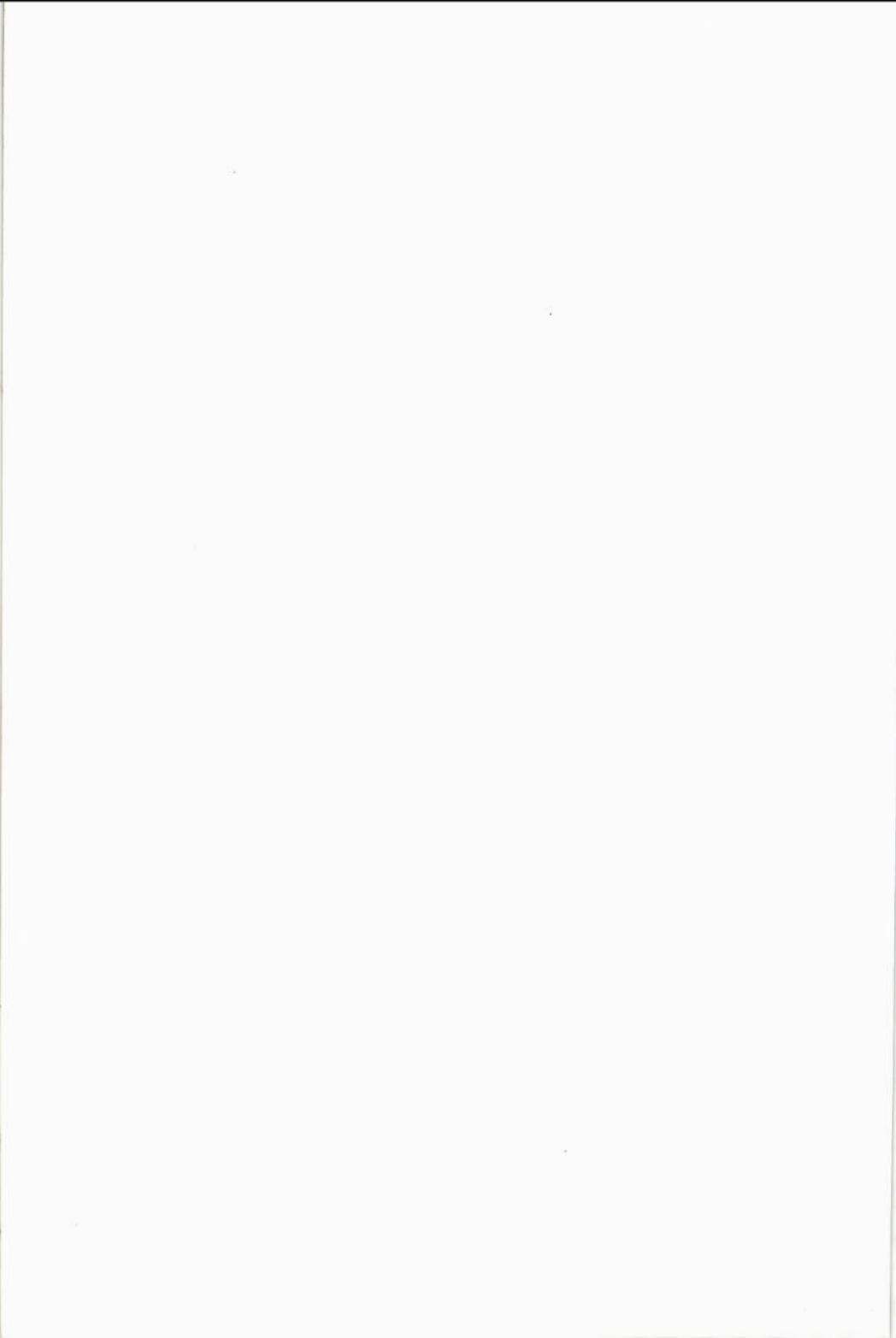
NYTT OM KVINNEFORSKNING VIL FORTSETTE!

DETTE ER DET SISTE NUMMERET I "GAMMEL DRAKT". FRA OG MED
NR.1, 1983 VIL BLADET FÅ NYTT UTSEENDE BÅDE INNI OG UTENPÅ.

DET NÅVÆRENDE SEKRETARIATET HAR LITE PENGER, OG VI HAR DERFOR
SETT OSS NØDT TIL Å TA EN ABONNEMENTSAVGIFT PÅ KR 60,- FOR 1983.
FOR DISSE PENGENE FÅR DU 5-6 NUMMER. BETALINGSSLIPP VIL BLI
LAGT INN I DET FØRSTE NUMMERET NESTE ÅR. VENT DERFOR MED
BETALINGEN TIL DU FÅR DETTE.

VI HÅPER, TIL TROSS FOR AVGIFTEN, AT DU ER INTERESSERT I Å
ABONNERE PÅ BLADET.

VI SENDER DETTE OG NESTE NUMMER
TIL EN DEL PERSONER SOM IKKE
ER ABONNENTER. ØNSKER NOEN AV
DERE ABONNEMENT, SÅ SEND INN
BETALINGSSLIPPEN SOM VIL LIGGE
I NESTE NUMMER.

I N N H O L D

Tre nye år Ved Aina Schiøtz	s. 1
Kvinner i forskning Ved Åse Hiorth Lervik	s. 4
Myten om den onde stemor Ved Birgit Hertzberg Johnsen	s. 7
Kvinnoforskning og kvinnlige forskere i USA Ved Mona Eliasson	s. 14
Et hundre års jubileum - bidrag fra Universitetene i Tromsø, Trondheim, Oslo og Bergen	s. 24

MØTER, SEMINARER, KONFERANSER

Seminar om kvinnene og fagbevegelsen Ved Bente Ingebrigtsen	s. 33
Det første svenske "Kvinneuniversitet" Ved Hanne Haavind	s. 37
Reisebrev fra Mexico City - verdenskongress i sosiologi Ved Anne Marie Berg, Hanne Haavind og Hildur Ve	s. 40
Seminar om kvinner i mannsdominerte yrker Ved Bjørg Merethe Gjetrand og Inga Stener Olsen	s. 45
Likestillingsrådets kontaktkonferanse med organisas- sjonene om likestilling i arbeidslivet Ved Hege Skjeie og Guro Helgerud	s. 47
Konferanse om kvinneforskning i humanistiske fag Ved Anne-Cathrine Andersen	s. 49
Kvinner og medisin	s. 52

BOKOMTALER

Det stillferdige fellesskap Omtale ved Nils Christie av Kvinner i fellesskap ...	s. 53
Det kalles kjærlighet. Noveller av kvinner fra andre land Omtale ved Irene Engelstad	s. 57

Kvinders alkoholmisbrug. En interviewundersøgelse av 19 kvindelige alkoholmisbrugere	
Omtale ved Edle Ravndal	s. 60
Slipp kvinnene fram - om kvinner i "mannsykker"	
Omtale ved Helle Stolz	s. 62
Litteraturkommentar	
Tema kvinnerett - likestillingslovgivning	s. 64

LITT AV HVERT

Nordisk forskerkurs - forskerstipendier - forskersymposier	s. 68
Stipend for kvinner til støtte for studier i Japan ...	s. 68
Ledige stillinger i Verdensbanken	s. 69
Kvindernes Bogklub	s. 70
Vi noterer ellers	s. 71
Våre formødre fra Telemark	s. 72
Publikasjoner innkommet til/registrert av sekretariatet	s. 73

TRE NYE ÅR

Tidligere nummer av Nytt om kvinneforskning har informert om det nye tverrfaglige sekretariatet for kvinneforskning, som ble opprettet av NAVFs styre for perioden 1.9.82-31.12.85. Dette nummeret har forhåpentligvis fått en rekke nye lesere, og det kan derfor være grunn til å repetere litt om bakgrunnen for opprettelsen av sekretariatet.

Det første sekretariatet for kvinneforskning eksisterte i fem år, fram til juni 1982. Sekretariatet var samfunnsvitenskapelig og underlagt Rådet for samfunnsvitenskapelig forskning i NAVF.

Sekretariatets virksomhet ble sett på som meget vellykket. Det nettverk av samfunnsvitenskapelige kvinneforskere som ble skapt gjennom sekretariatet har vært viktig. Og det er i denne perioden blitt utført en rekke arbeider innenfor kvinneforskning, som både med hensyn til kvalitet og kvantitet imponerer. Nok i denne sammenheng er det å nevne bokserien Kvinnens levekår og livsløp, som skal utgis i 18 bind. (Foreløpig er det kommet fire bind, to er like om hjørnet.)

Disse gode erfaringene ønsket en rekke mennesker både i og utenfor forskningsrådet å bygge videre på. Men vedtaket om å opprette et tverrfaglig sekretariat har også sin bakgrunn i Regjeringens Handlingsplan for likestilling (St.prp. nr. 122, 1980-81). Det heter her at "Arbeid av den type kvinneforskningssekretariatet har utført vil fremdeles være svært viktig for å motivere og koordinere kvinneforskning. Regjeringen ønsker derfor å bidra til at driften av kvinneforskningssekretariatet innenfor NAVF sikres for perioden 1982-85". I tillegg til dette må vedtaket om å opprette et nytt sekretariat ses i sammenheng med det likestillingsarbeidet som ble utført internt i NAVF.

Det samfunnsvitenskapelige sekretariatets mandat var å initiere og fremme kvinneforskning. Det er nå kommet til et nytt og viktig punkt som sier at det tverrfaglige sekretariatets oppgave også skal være å stimulere og støtte kvinner i forskning. Dette er forståelig ut fra den kjennsgjærning at det innenfor en rekke forskningsfelt er vanskelig å drive forskning som dreier seg spesielt om kvinners situasjon. Det nye punktet i mandatet vil nok gjøre sekretariatets arbeid noe mer komplisert. Det vil dessuten være enklere å ta opp problemstillinger og saker som vedkommer humanister og samfunnsvitere. Innenfor disse fagområdene har vi langt flere forskere som på forskjellig vis har markert seg innenfor kvinneforskning, og det er, relativt sett, "mange" kvinnelige forskere som kan stå sammen om felles problemer. Verre er det innenfor medisin og naturvitenskap. Her må vi så å si begynne arbeidet på bar bakke. Vi håper derfor spesielt at forskere i disse miljøene vil gi oss idéer og forslag til oppgaver vi bør jobbe med.

Vi er også klar over at vi i Nytt om kvinneforskning lett vil komme til å bringe en god del mer stoff som angår de to første gruppene som her er nevnt. Men også på dette punktet har vi et sterkt ønske om at kvinner og menn innenfor naturvitenskap og medisin vil komme med forslag til stoff fra deres fagområder som vi kan ta inn. Vi vil ta ekstra hensyn til dette.

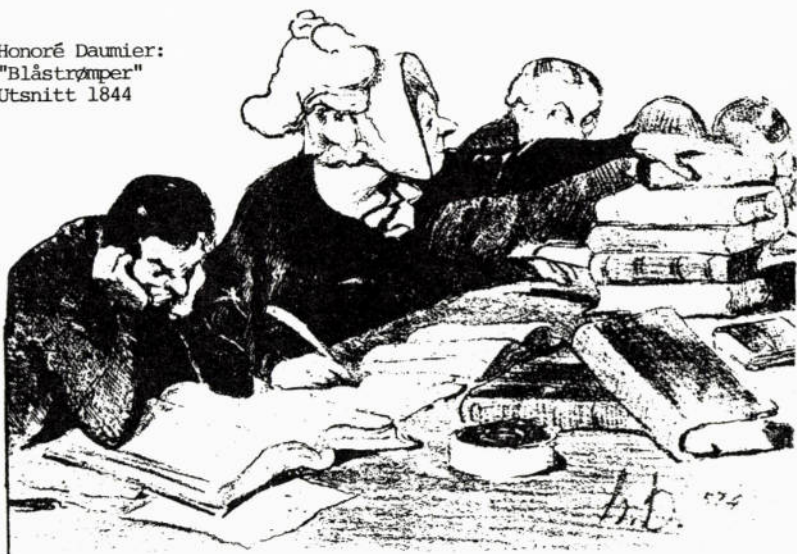
Vi håper at forskere og andre innenfor alle de fire vitenskapsområdene vil bruke oss, at vi sammen kan skape et godt kontaktnett, at vi kan være hjelpelige på mange plan, og at vi gjennom Nytt om kvinneforskning kan få formidlet interessante forskningsresultater, både til kollegaer innen de respektive miljøene og utover dette. Dette kan være med på å bevisstgjøre og inspirere både en selv og andre til å kaste seg ut i forskning. - Hvorfor det er viktig med flere kvinner som forskere, blir tatt opp i neste artikkel i dette bladet.

Til slutt vil jeg nevne at Nytt om kvinneforskning fortsatt vil inneholde opplysninger om/referater fra konferanser, seminarer

og møter. Vi vil bringe opplysninger om forskningsprosjekter, både pågående og planlagte. Vi vil ha seksjoner for arbeids/prosjektgrupper, bokanmeldelser, tidsskriftomtaler, "Litt av hvert"-spalte og fra tid til annen artikler av generell art. Senere har vi også planer om å lage temanumre over ulike emner.

Aina Schiøtz

Honoré Daumier:
"Blåstrømper"
Utsnitt 1844

KVINNER I FORSKNING

Av Åse Hiorth Lervik

Det finnes to hovedargumenter for å få flere kvinner inn i forskningen: Det ene er at kvinner er like intelligente som menn, det andre er at kvinner er forskjellige fra menn.

Fra det første hovedargumentet utledes en rettferdighetsbegrunnelse og en ressursbegrunnelse: Fordi kvinner er like intelligente som menn, og innehar andre evner som kreves for forskning (kreativ fantasi, kritisk evne, utholdenhet) i samme grad som menn, er det rimelig at de får samme anledning som menn til å bruke disse evner innenfor det felt av samfunnslivet hvor de kommer best til sin rett, og som virker særlig utfordrende på begavede individer. Fordi høy begavelse utgjør en menneskelig ressurs som er mangelfaktor innenfor forskningen, vil det være en fordel for samfunnet at man rekrutterer forskere fra begge kjønn, derved vil man ha dobbelt så mange velbegavede individer til rådighet som ved et enkjønnet rekrutteringssystem.

Fra det andre hovedargumentet utledes en komplementaritetsbegrunnelse og en annen rettferdighetsbegrunnelse: Fordi kvinner er forskjellige fra menn, vil de i sin forskning ta opp andre emner enn menn. En forskning som bare styres av menn og drives av menn, kan bli ensidig i valg av stoff, problemstillinger, tilnærmingmåter. Mange fag vil ikke kunne oppnå fullstendighet og balanse uten gjennom et bevisst og kritisk forhold til biologiske, sosiale og psykologiske kjønnsforskjeller slik de ytrer seg i fortid og nåtid. Fordi kvinner utgjør halvdelen av menneskeheten, er det rimelig at kvinners interesser, verdier og prioriteringer må få like stor innflytelse på den forskning som legger grunnlaget for samfunnets utvikling, for kulturformidlingen og for individets vilkår.

Noen vil kanskje innvende at det er logisk utilfredsstillende å kreve et gode ut fra likhet og forskjell samtidig. Til dette er å svare at likheten og forskjellene ikke befinner seg på samme plan.

Som individer er vi grunnleggende like selv om variasjonene er nesten ubegrenset. Likheten er fastslått i FNs menneskeretts-erklæring.

Forskjellene er dels biologisk, dels sosialt bestemt og lar seg kartlegge statistisk. Men innen hvert kjønn er det en spredning i intelligens og andre psykiske egenskaper som langt overgår de små statistiske påviselige forskjeller mellom gjennomsnittet for menn og kvinner.

Til den grunnleggende forskjell mellom kjønnene hører at noen kvinner føder barn. I vår tid er antallet barn pr. kvinne sunket drastisk, og det er politisk enighet i vårt samfunn om at menn og kvinner skal dele ansvaret for omsorg og forsørgelse. Dette må få konsekvenser for arbeidsdelingen også i det offentlige liv, og dermed for oppdragelse og utdanning av jenter og gutter til voksne individer. Forskningen har mellom annet kunne dokumentere at meget av det tidligere generasjoner anså som "kvinnelig" og "mannlig", var et resultat av den innlæring hvert samfunn eller hver historisk periode fant hensiktsmessig for arbeidsdeling og maktforhold.

Noen vil kanskje også anføre at kvinner nå i hundre år har hatt adgang til universitetsstudier og i nesten like lang tid til universitetsstillinger og forskning, uten at de har greid å gjøre seg gjeldende i samme grad som menn, og at dette kunne tyde på en "naturlig" mangel på evner til eller interesse for forskning. Til dette er å svare at kvinners likestilling innenfor universitetssystemet har vært formell, ikke reell. For menn lot den altoppslukende forskerrollen seg nokså lett kombineres med et normalt familieliv, kvinner ble ofte stående i et valg:

enten forskning eller familie. Å konkurrere med menn på "like vilkår" ville i beste fall si at universitetet ikke lot seg affisere av kjønnes ulike vilkår i oppdragelse, privatliv og samfunnspåvirkning.

Selv i dag er like vilkår ikke like, fordi de ikke har vært like. Universitetet er fremdeles et mannssystem der forestillingene om hva som er naturlig, normalt og ønskelig er tett bundet til den mannlige forskerrollen med sin sterke vekt på individuell konkurranse: sprintløp gjennom karrieren.

Den skjeve kjønnsfordelingen i rekrutteringen til forskning kan ikke lenger aksepteres som et beklagelig faktum. De usynlige faktorer som avholder begavede kvinnelige kandidater fra å søke utdanningsstillinger, eller som hindrer kvinnelige ansatte i å avansere i systemet, må angripes kollektivt og strukturelt. Problemet er ikke den enkelte kvinnes ansvar.

MYTEN OM DEN ONDE STEMOR

Av Birgit Hertzberg Johnsen

Antallet mennesker som lever i ekteskap basert på gjengifte øker stadig i den vestlige verden i dag. Mange kvinner kan berette om sterke følelsesmessige reaksjoner fra omgivelsene ved inngåelse av slikt ekteskap. Det mangler sjelden advarsler om farene ved slike familiekonstellasjoner, og forventningene om problemer i ekteskapet er uttalte og massive. I bakgrunnen spøker myten fra folkediktningen: DEN ONDE STEMOR.

Stemorsrollens innhold i dagens samfunn kan for en stor del forklares på bakgrunn av tidligere tiders folketradisjon og sosialhistoriske forhold. Nettopp i relasjonen stemor - stebarn synes de tradisjonelle rolleforventninger å være spesielt tilpasningsdyktige overfor vår tids samfunnsforhold og nye familieformer. Samtidig som den belyser samfunnets holdninger overfor en utsatt

gruppe norske kvinner i vår nære fortid, gir derfor undersøkelsen "Myten om den onde stemor" den tradisjonshistoriske bakgrunnen for at det i vårt samfunn fremdeles eksisterer en forestilling om at stemødre er onde.

Ikke uten grunn kan mange stemødre berette at de har holdt de tradisjonelle eventyrbøkene unna sine stebarn, eller sensurert opplesningen av dem. I norsk folketradisjon finnes en rekke fortellinger om grusomme stemødre som piner og plager sine stebarn. Motivet er først og fremst benyttet innen folkediktningens genrene eventyr og ballader, men det finnes også sporadisk innen nyere viser, sagn og ordspråk. Mer enn 300 belegg på slik diktning er registrert i Norsk Folkeminnesamlings arkiv.

Stemorsmotivet kan betraktes som et sosialt motiv som er gitt diktterisk form. Vi kan si at fortellinger om onde stemødre først og fremst handler om folk som gifter seg igjen og de familiekonflikter gjengifte kan medføre. Opplysninger i materialet viser en tydelig dominans av kvinnelige fortellere. Stemorsdiktningen omhandler oftest kvinners spesielle problemer i forbindelse med gjengifte og henvender seg særlig til dem. Vi må tro at kvinnene, som de hyppigste utøvere og brukere av stemorsdiktningen, ble sterkest influert av folkediktningens beskrivelser av rollemønstre og konflikter i stefamiliene. Diktningen kunne oppfattes som handlingsmodeller for konkrete sosiale situasjoner de selv kunne bli stilt overfor.

Den tradisjonelle stemorsrollen

Både i eventyr og folkeviser fremstilles stemorsrollen som en lite ettertraktelsesverdig og sterkt negativt belastet kvinne-rolle. Stemødrenes negative rolleatferd skyldes ifølge folkediktningen slett ikke ytre omstendigheter knyttet til rollen, men slike kvinners negative karakteregenskaper, deres følelseskulde og hjerteløse ondskap overfor andre kvinners barn.

I folkediktningen settes rollene stemor - stebarn opp mot hverandre som absolutte motsetninger, mens faren i familien nesten

alltid har en passiv rolle eller mangler helt. Fortellingene skal gi oss forståelse og sympati for stebarnas onde skjebne, og stemoren skildres utelukkende ut fra deres synsvinkel. Dette kategoriske valg av synsvinkel i folketradisjon om gjengifte viser klart dens tiltenkte effekt: å ivareta stebarnas interesser. Den stereotype beskrivelse av barna som de uskyldige ofre for stemødrenes ondskap har trolig virket konflikt-skapende ved gjengifte.

Stemorsdiktningsens intensjoner er ikke å vise at årsakene til familiekonflikter ved gjengifte kan bunne i sosiale eller økonomiske omstendigheter, selv om disse til en viss grad reflekteres i diktningen. Det foretas en privatisering av konflikter som egentlig bunner i reelle samfunnsforhold. Med den kategoriske påstanden om stemødrenes onde natur, løftes et alminnelig samfunnsproblem, konflikter i stefamilier, opp på et personlig plan i folkediktningen og framstilles som et moralsk problem. En hel gruppe kvinner framstilles som onde og konfliktskapende utelukkende ut fra sin sosiale posisjon som stemødre.

Folketellinger og andre kilder viser at gjengifte var svært utbredt i eldre tid. Selv om skikken med å gifte seg igjen var på retur i hele forrige århundre, var ca. 15% av alle inngåtte ekteskap fremdeles basert på gjengifte mot slutten av forrige århundre. Stemorsdiktningen har derfor et utgangspunkt i demografiske forhold som høy gjengiftefrekvens og det faktum at langt de fleste barn fikk stemor, ikke stefar ved gjengifte. Men det er ikke grunnlag for å anta at folkediktningen om de ende stemødre har virket hemmende på gjengiftehyppigheten.

På ett påfallende punkt er det imidlertid sammenfall mellom folkediktning og lokale holdninger til gjengifte: den tradisjonelle negative oppfatning av stemorsrollens innhold. En rekke ord-språk og opplysninger fra hele landet vitner om dette. Man hadde den oppfatning at det var mye verre for barn å få stemor enn å få stefar. Den tradisjonelle begrunnelsen for motviljen overfor stemoren hviler på biologiske forutsetninger, slik at

man har hatt en tilbøyelighet til å se på alle stemødre med mistro, også på de steder hvor gjengifte var en allment akseptert skikk. Den negative holdning overfor kvinner i stemorsrollen som kommer til uttrykk i folkediktningen, var representativ for den gamle tradisjonelle oppfatning av stemorsrollen.

I dag er den type stemorsdiktning som våre eldre folkeeventyr representerer å betrakte som et kulturelt etterslep, skapt under andre forhold og farvet av andre holdninger til ekteskap og gjengifte enn de vi kjenner fra dagens samfunn. Også i dag kan holdninger og rolleforventninger formes gjennom litteraturen, eller omvendt. De store omveltningene som har funnet sted i synet på kvinneroller og ekteskap, har ikke gått sporeløst hen over stemorsdiktningen.

Stemorsdiktning i dag

I en av samtidens viktigste litteraturformer, i ukebladene, diskuteres gjengifte i leserinnlegg og omtales i reportasjer. Hyppigst forekommer likevel gjengifte og stemorsmotiv i fiksjonsstoffet, hvor det er populært både innen noveller og romaner.

Ukebladenes framstilling av stemorens rolle er tvetydig. Beskrivelsen av stemoren som ond er åpenbart på vikende front. Bare i urealistiske sammenhenger kan denne rollemodellen benyttes. Stemødre i ukebladene framstilles vanligvis som moderate, uegennyttige kvinner. Men også denne stemorsrollen, som dominerer i fiksjonsstoffet, er ikke beskrevet som udelte ettertraktelsesverdig. Kvinner kan komme ut for store problemer i denne rollen, men de er aldri selvforskyldte. Ved tålmodighet og kjærlighet vil stemoren kunne overvinne vanskelighetene i sitt ekteskap, så rollen har ifølge ukebladene tross alt positiv verdi.

De rollemodeller og handlingsmønstre som ukebladenes diktning om gjengifte utviser, representerer en klar intensjon om å underordne også dette fiksjonsstoffet den utpregede lykkeideologi

som preger ukebladenes holdning til ekteskapet. Også diktning om gjengifte, eller eventuelle konflikter i stefamilier, underordnes denne ideologien: Gjengifte, som ethvert annet giftermål, er i seg selv et gode. Forstyrrelser og konflikter i ekteskap basert på gjengifte framstilles følgelig som avvik og tilfældigheter. De er helt private og deres løsning ligger i økt innsikt om moralsk feilbevissthet hos konfliktskaperne: barna i ekteskapet. Diktning om gjengifte i norske ukeblader gir uttrykk for en lykkeideologi som klart går på bekostning av virkelighetsbeskrivelsen. De presenterer sine lesere for skinnløsninger som ikke har betydning i det praktiske liv.

Den tradisjonelle folkediktningen om onde stemødre hadde sin funksjon innen et slektsorientert samfunn, den skulle ivareta barnas, og følgelig også slektens interesser. Inntrengerer i slekten, stemoren, ble framstilt som ond og samvittighetsløs. Stemorsdiktningen i dagens ukeblader gir derimot uttrykk for en barnefiendtlig holdning. Det er barna som truer kjernefamiliens harmoni, barna har blitt det forstyrrende element i familien og tillegges det fulle moralske ansvar for konflikter som måtte oppstå ved gjengifte.

Eldre folkediktning var ikke primært tenkt som underholdning for barn. Voksne kvinner og menn kunne både framføre og lytte til stemorsdiktning. Men nåtidens eventyrbøker, filmer, tegneserier og sceniske bearbeidelser av folkediktning er nesten utelukkende produsert som underholdning for barn. I dagens samfunn er det derfor barna som er hoved-mottakere av folkediktningens budskap om at alle stemødre er onde.

Kontinuiteten og videreføringen av folkediktningens negative holdning til stemorsrollen i dagens samfunn, må selvsagt sees i sammenheng med endring i synet på rollen i positiv retning som ukebladenes fiksjonsstoff tross alt representerer. Men et viktig forbehold i denne forbindelse er at ukebladenes påvirkning trolig først og fremst når voksne kvinner. Dette er vesentlig for forståelsen av hvorfor myten om den onde stemor står så

sterkt i vårt samfunn i dag. Det er fremdeles den barna møter.

Myter og realiteter

Sett med dagens øyne, enten det gjelder den eldre folkediktningen eller ukebladenes fiksjonsdiktning, konfirmerer stemorsdiktningen utbredte holdninger og verdier i samfunnet som kan karakteriseres som kvinnefiendtlige. Diktning om gjengifte bekrefter den allment utbredte oppfatning at moderskapet er knyttet utelukkende til kvinnensologi. Vårt samfunn er sterkt preget av forestillingen om en medfødt, biologisk fundert morslykke som ikke er kulturelt betinget. En sosial mor - barn relasjon oppfattes derfor tradisjonelt som mindreverdig sammenliknet med den biologiske mor - barn relasjonen. Det er innlysende at i forholdet mellom stemor og stebarn mangler denne biologiske forutsetning, siden de bare er beslektet ved ekte-skap. Ved å beskrive hennes negative atferd overfor andre kvinners barn, underbygger derfor stemorsdiktningen myten om det biologiske moderskap som kvinnens egentlige livsoppgave. En slik mystifisering av moderskapet som dyrkingen av det biologiske moderskap innebærer, virker diskriminerende og undertrykkende overfor kvinner som påtar seg et sosialt, men ikke biologisk fundert moderskap. Myten om den gode mor forutsetter nærmest også myten om den onde stemor, de er to aspekter ved samme forestilling.

Myten om den onde stemor grunner seg på kulturelt betingede forestillinger om moderskapet. Men opplysninger om forholdene i Norge i siste halvdel av forrige århundre og opp mot vår egen tid, tyder på at mange steder ble stebarn behandlet klander-verdig av sine stemødre. Sosialpsykologisk forskning viser at det ligger harde realiteter bak stemorsdiktningens påstand om at alle stemødre er onde. Også i dag er stefamiliene preget av flere og sterkere konflikter enn andre familietyper. Særlig er forholdet mellom stemor og stedatter gjennomgående konfliktfylt og problematisk.

Det er altså hevet over tvil at stemorsdiktningen er et symptom på konflikter i stefamilier. Men diktningsens årsaksforklaring på konfliktene, at stemødrene er onde, virker trolig mytedannende og bidrar både til å forsterke de innebygde konflikter i slike familieforhold og til å forsinke eller hindre en nødvendig holdningsendring overfor stemorsrollens negative innhold.

Birgit Hertzberg Johnsen har i høst kommet ut med en bok på Universitetsforlaget med samme tittel.

KVINNOFORSKNING OCH KVINNliga FORSKARE I USA

Mona Eliasson, Centrum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning,
Uppsala universitet

Varje gång jag försöker sammanfatta erfarenheter och intryck från USA står jag inför samma problem. USA är ju inte en nation i vår vanliga europeiska mening, det är en kontinent med stora skillnader mellan regioner i traditioner, synsätt, och t o m lagar i vissa fall. Universiteten skiljer sig också från varandra inte bara beroende på var de är belägna, utan också i storlek, om de är privata eller delstatliga institutioner, om de är affilierade med någon kyrklig grupp, eller har andra särskilda traditioner. Det är svårt att sammanfatta och få enhetliga intryck.

En stark amerikansk tradition som är gemensam för alla universitet och colleges förutom variationen, är den som understryker de positiva effekterna av konkurrens. Konkurrens råder mellan universiteten om att få de goda studenterna och de framstående forskarna/lärarna, dessa ger i sin tur universitetet ett gott rykte. Det råder verkligen konkurrens mellan universiteten om att vara framstående i fråga om forskning och att kunna ge en god utbildning. Studenterna konkurrerar med varandra om att komma in på de bästa universiteten, de arbetar hårt och kämpar för att få goda betyg. Att de själva eller deras föräldrar måste betala avgifter för denna utbildning kanske också bidrar till villigheten att arbeta. Det är mitt bestämda intryck både som student under 6 år och senare under kortare vistelser som gästforskare i USA att både studenter och lärare/forskare håller en betydligt högre arbetstakt än vi vanligen gör i Skandinavien. Det är också mitt bestämda intryck att utdelningen både för studenter och lärare är högre för det hårda arbetet,

det ger tillfredsställelse att producera. Om detta är direkt knutet till den hälsosamma sidan av konkurrens är jag inte säker på. Däremot upplever jag själv att jag stimuleras mycket positivt av den anda som brukar råda vid amerikanska universitet. Där finns en entusiasm för arbetet och en nyfikenhet på resultaten, som vi kanske inte kan uppmamma i gamla Europa. I konkurrensen om studenterna gäller det för lärarna att vara bra lärare och kunna ge intressanta kurser. Studenterna kan välja ganska fritt vilka kurser de vill ta fram till sin första akademiska examen (B.A. eller B.Sc.), därför kan studenter med inriktningar så olika som kemi, journalistik, engelska och agronomi återfinnas i en och samma kurs i t ex nordisk mytologi eller kvinnor i olika kulturer. Universitetslärarna har också själva ansvaret för sina kurser, på ett sätt som alls inte förekommer i Sverige. Dessutom har man inte den utpräglade hierarki på institutionerna som vi är vana vid. Varje lärare har i princip samma undervisningsbörda (samma antal kurser), undervisar i regel på det som är hennes specialitet, och har samma tyngd i institutionskollegiet. (Vissa undantag från regeln om lika undervisningsinsatser finns. Om en persons forskning är särskilt framstående, kan den personen få minskad undervisning).

Institutionerna kan utforma en egen profil gentemot andra universitet genom de kurser som ges. Som svensk med erfarenhet av ett mycket auktoritärt system, där undervisningen regleras uppifrån och den enskilda läraren inte har förtroendet att själv utforma sin kurs utan godkännande från någon auktoritet, kan man känna en viss osäkerhet den första tiden vid en amerikansk institution. Man kan känna sig ensam och utlämnad, men snart kommer entusiasmen och arbetsglädjen tillsammans med studenterna.

Det gäller alltså att kunna erbjuda bra kurser och goda lärare

för en institution, liksom det självklara att alla lärare skall forska. Entusiasmen och beredskapen att arbeta hårt för det man tror på har jag mött i hög grad vad gäller kvinnoforskning och undervisning om kvinnor i USA. Ett arbete som pågått där i ungefär ett decennium vid många universitet.

Undervisning i kvinnoämnen

Vid en stor mängd amerikanska universitet finns särskilda institutioner för undervisning om kvinnor och könsroller. Fördelarna med egna institutioner är att man då får kontroll över en egen budget, bestämmanderätt över anställning av lärare, löner, vilka kurser som skall ges och institutionens arbetsformer. Dessa institutioner är relativt nya och har i allmänhet uppstått genom att lärare från andra institutioner vid universitetet har flyttat. Det är inte lika vanligt att nya lärare utifrån har kunnat anställas från början. Kursernas nivå på en viss institution brukar utvärderas med några års mellanrum av en grupp utomstående lärare från andra universitet, som går igenom kursinnehållet, granskar litteraturlistor m m. För att bli godkända och kunna dela ut examina måste universiteten hålla en minimistandard. Utan den uteblir studenterna och donationerna till nya byggnader och till stipendier till goda studenter. (Konkurrensprincipen igen!). År 1976 gjordes t ex en sådan utvärdering av kvinnostudiekurserna vid 15 universitet på uppdrag av en nationell kommitté. Kvinnostudieinstitutionerna samarbetar ofta med andra institutioner, två institutioner kan lista samma kurs och dela på lärarkrafterna. En effekt av sådana arrangemang är att det blir fler kvinnokurser totalt, en lärare som ger en enstaka kvinnokurs kan känna sig inspirerad till förnyelse av sina andra kurser och inkorporera kvinnoperspektiv även där, och om kvinnokurserna drar till sig många studenter och får gott rykte kan

andra lärare känna att de vill pröva kvinnoteman i sina kurser. Genom att studenterna rör sig mellan många institutioner kan de också dra upp kvinnofrågor i andra kurser och på det sättet påpeka bristen av kompletterande perspektiv.

År 1977 bildades National Women's Studies Association (NWSA) för att bevaka och befrämja kvinnostudier som ett eget område. I programmet sägs det bl a att kvinnokurserna har sina rötter i kvinnorörelsen, att NWSA vill eliminera förtryck och diskriminering på grundval av kön, ras, ålder, klass, religion och sexuell orientering samt ge kunskap, inte bara om kvinnor, utan också utveckla kunskap för kvinnor. NWSA stöder aktivt och arbetar för "feminist education" på alla utbildningsnivåer.

Mer långsiktiga mål innebär att genom hänsyn till kvinnoperspektivet omforma kursinnehåll, forskningsinriktning och metodik i traditionella discipliner, att utveckla tvärdisciplinära kurser med kvinnor (eller socialt eller biologiskt kön) i centrum tillsammans med lämplig pedagogik och forskningsmetodik, som går hand i hand med undervisningen, att öppna ytterligare yrkesvalsmöjligheter för studenterna genom att utveckla sammanhängande akademiska program i kvinnostudier, att påverka utbildningen före universitetet genom att förändra lärarutbildningen och skolundervisningen.

NWSA har varje år en egen konferens för utbyte om undervisning, forskning och organisations- och förändringsarbete utanför universitetet. Utbytet sker genom vanliga föredrag, paneldiskussioner, seminarier osv. Vem som helst kan bli medlem av NWSA - även enskilda kvinnoforskare i Skandinavien - och delta i konferenserna. Nästa konferens kommer att hållas vid Ohio State University, Columbus, Ohio, 26-30 juni, 1983. Det är försent att anmäla föredrag, men för information om del-

tagande skriv till: Marlene Longenecker/Elaine Pugh, Conference Coordinators, Center for Women's Studies, The Ohio State University, 207 Dulles Hall, 230 West 17th Avenue, Columbus, Ohio 43210, USA.

Förutom NWSA:s årliga konferens finns det också en mindre sommar-skola i kvinnostudier, där både aktiva lärare på kvinnokurser, forskare, bibliotekarier, administratörer och studievägledare kan delta. Sommar-skolan brukar äga rum i Michigan och den består av en teoriseminarie-serie, och ett antal work-shops som tar upp undervisning och kursut-veckling i kvinnostudier under en 3-veckorsperiod.

NWSA ger ut en tidskrift, Women's Studies Quarterly, som också har en årlig internationell bilaga med rapporter från hela världen. Tidskriftens innehåll behandlar kursöversikter och litteraturlistor lika väl som direkta artiklar och rapporter från olika universitet, konferenser m m. Den publicerar också listor över vilka universitet som erbjuder kvinnostudier och var det finns kvinnoforskningscentra.

Kvinnoforskningscentra

Kvinnostudier är kanske den vanligaste formen i vilken renodlade kvinnoperspektiv representeras vid amerikanska universitet. Dessutom förekommer forskningscentra som är lokaliserade i olika delar av landet vid olika universitet, men som inte är direkt finansierade av universiteten. Dessa centra brukar uppstå genom ett stort flerårigt anslag till hela projektet att bedriva forskning och skapa ett centrum för kvinnoforskning på olika områden. Från projektet betalas sedan löner och drift av forskningsarbetet och kanske några mindre reseanslag för andra forskare som vill utnyttja en sabbatstermin vid centret. Universiteten administrerar, lånar ut sitt namn, erbjuder viss annan service såsom lokaler, tillgång till bibliotek m m. Dessa centra är ofta specialiserade på en viss typ av kvinnoforskning t ex beteendevetenskaplig

forskning eller forskning om vissa etniska kvinnogrupper typiska för den geografiska regionen, kvinnors reproduktionsbiologi och -roller. Forskningscentra har dessutom ibland kortare kurser, seminarier och verksamhet för personer som inte vistas vid centret kontinuerligt. Verksamheten presenteras i nyhetsbulletiner några gånger om året. Vid Wellesley Center for Research on Women, knutet till en av USA:s äldsta och mest respekterade kvinnohögskolor, strax utanför Boston i nord-östra USA, finns t ex en seminarieserie för universitetslärare från den oerhört universitetstäta regionen, där lärare som vill utveckla nya kurser med kvinnoperspektiv kan göra det tillsammans under en termin. Därefter återgår var och en till sitt eget universitet och fortsätter arbetet. Ett annat projekt knutet till Wellesleycentret är direkt ämnat att hjälpa kvinnor, som försöker göra en akademisk karriär, genom forskning och konsultation om de problem som kvinnor stöter på.

Uppdragsforskning är också ganska vanligt vid forskningscentra. Ett annat sätt att säkra överlevnaden av centra utöver den första anslagsperioden är att göra sig till data- och informationscentrum. Genom samarbete med forskare på annat håll samlas rådata, som är av det slaget att både sekundäranalyser och pilotstudier kan göras. Ofta rör det sig då om mycket detaljerat material, kanske över en längre tidsperiod eller upprepade observationer, som insamlats av beteendeforskare, antropologer, eller biologer. Detta material utnyttjas av andra forskare som bidrar till att hålla en hög produktionsvolym vid centret. Vid Radcliffe college, Cambridge, Massachusetts finns t ex vid Henry Murray Research Center for the Study of Women's Lives, en stor databank om kvinnor som är datoriserad. Centret erbjuder resestipendier för andra forskare som vill utnyttja denna resurs eller de resurser som finns vid Schlesinger Library också vid Radcliffe. Schlesinger Library är

specialiserat på kvinnors historia i USA och har bl a brev och andra papper som tillhört några av de tidiga skandinaviska kvinnokämparna, som vistades i USA på 1800-talet.

Kvinnoforskare på vanliga institutioner

Både här i Skandinavien och i USA har det varit ett uttalat mål åtminstone på lång sikt att alla institutioners kursutbud, där så är möjligt, skall omfatta kvinnoperspektiv. Som jag redan nämnt har många amerikanska institutioner kurser gemensamt med den institution, som ger kvinnokurser.

Emellertid är problemet långt ifrån löst genom att vanliga institutioner erbjuder kurser med kvinnoperspektiv. Det förefaller som om detta är det allra svåraste problemet att komma till rätta med. De kvinnliga forskarna och lärarna står här i en svår situation både som kvinnliga forskare/lärare och på grund av sin inriktning. De har ofta inget stöd av sina kollegor och går på så sätt miste om inspiration och uppmuntran från andra forskare. Många kvinnoforskare diskrimineras mycket svårt både i sin roll som kvinnliga forskare/lärare och som kvinnoforskare. Lönesättningen är inte bestämd uppifrån helt och hållet vid amerikanska universitet, utan en del av lönen bestäms på institutionsnivå ("merit money"). Den kvinnoforskare eller kvinnliga forskare, vars arbete inte uppskattas kan råka ut för att både få lägre lön och bli utan den befodran, som tillkommer kollegorna, som håller sig till mer traditionella och okontroversiella områden, eller som tillhör det manliga könet.

Många kvinnliga universitetsprofessorer på dessa vanliga institutioner har därför stämt sina universitet inför domstol p g a könsdiskriminering. På University of Minnesota har ungefär 300 kvinnor stämt universitetet och under mer än två års tid har nu rättsförhandlingar

i och utanför domstol pågått. Många är de kvinnor som på detta sätt erhållit skadestånd, retroaktiv löneförhöjning och befodran. Nästan två miljoner dollar (\$1.7) har utbetalats i skadestånd i juni 1982. Emellertid uppgick advokatarvodena till ungefär det dubbla, så räkningen blir mycket högre än skadestånden för universitetets del. De kvinnor som stämt universitetet har slagit sig samman i en grupp som samarbetar, delar information och lägger upp strategier. Våren 1982 lyckades man genom denna grups arbete höja den summa som universitetet satt som tak för kvinnornas advokatarvoden i de fall universitetet förlorade. Även kvinnor som inte är inblandade i processen mot universitetet ställer upp och hjälper sina kollegor genom en sorts fadderverksamhet. Denna har uppkommit därför att ingen skall behöva gå igenom denna svåra procedur ensam med sin advokat, utan alltid ha tillgång till en person, som känner detaljerna i det enskilda fallet, som har god kännedom om andra liknande fall och likaväl om universitetet och proceduren där. Dessutom har det visat sig nödvändigt att ha stöd utanför institutionen när kvinnorna vunnit, för att skydda sig mot en del av de svåra konflikter med kollegorna som ibland har uppstått. Minnesotakvinnorna är inte ensamma och det finns vissa funderingar kring att skapa ett mer permanent kontaktnät för kvinnor vid de universitet där sådana processer pågår, så att alla som planerar att stämna sitt eget universitet skall få så god information som möjligt och så mycket stöd som möjligt.

Vad kan vi lära av de amerikanska universitetskvinnorna?

Under slutet av 1970-talet och början av 1980-talet har de amerikanska universiteten på allvar fått känna av den ekonomiska depressionen och de lägre studentkullarna. Färre nya professorer anställs, avskedanden och tillfälliga tjänster är inte alltför ovanligt. Trots

denna svårighet, som troligen drabbar kvinnor och andra minoriteter värre, ser det ut som om kvinnorna har kommit till universiteten för att stanna både i egenskap av lärare/forskare inom traditionella discipliner och inom kvinnostudier. Eftersom den här förändringen som ägt rum på universiteten genom kvinnornas mer synliga närvaro också är förankrad utanför universiteten finns det intresse där att ta del av nya forskningsrön, nya idéer osv. Även yrkesgrupper som för länge sedan avslutat sina studier har börjat intressera sig för kvinnoaspekter i sitt vardagsarbete. Här har universitetskvinnorna medverkat vid konferenser för vidareutbildning, det har bildats kontaktnät inom yrkesgrupper och mellan vissa yrkesgrupper och universitetskvinnor. Ett slående drag i dessa kontakter är de olika former mötena kan ta sig. Somliga kan vara mycket traditionella och formella i sin uppläggning, andra går helt i den nya kvinnorörelsens stil. Principen tycks vara att innehållet är viktigare än formen. Även kvinnor som inte redan är feminister är intresserade av ny kunskap om kvinnor och de bör inte skrämmas bort av en för dem ovan arbetsform.

"Networking" har länge varit en honnörsprincip i den amerikanska kvinnorörelsen. Att skapa kontaktnät och sprida information har varit ett av många medel i kampen mot diskriminering. Detta gäller i hög grad de olika professionella organisationernas kvinnogrupper. Modern Languages Association har t ex utgivit flera skrifter i avsikt att sprida information om kvinnornas ställning inom organisationen och att skapa strategier för förändring. American Psychological Association (APA) har gjort en omfattande utredning av kvinnorna och fördelningen av makt och inflytande inom organisationen, och den har genomgått vissa förändringar. Den handbok för presumptiva författare i alla deras tidsskrifter, som APA ger ut, innehåller numera detaljerade föreskrifter

om hur man undviker ett sexistiskt språk, vilket inte längre är godtagbart. Listan skulle kunna göras lång.

Vad vi kan lära av de amerikanska universitetskvinnorna är inte direkta svar på våra egna problem, om strategi eller organisationsform i vårt arbete med kvinnoforskning och undervisning om kvinnor. Våra respektive universitetsorganisationer är alltför olika för det. Däremot anser jag att det är helt klart att alla de olika sidorna behövs; forskning, undervisning och ett kontaktnät. Kvinnoforskare behöver kontakter med kvinnliga forskare och vice versa. För att kunna genomföra en del av detta stora förändringsarbete måste vi alla också ha en oas på universitetet, ett centrum där vi kan mötas som kollegor och få inspiration av varandra i arbetet. Den amerikanska feministen och filosofen, Elizabeth Minnich, har uttryckt det så här

"Kurserna (vid universitetet) måste femininiseras för

rättvisans skull, men framför allt för sanningens skull",

det är detta vi arbetar för vare sig vi är kvinnliga forskare eller kvinnoforskare, sanningen.

ET

HUNDRE ÅRS

JUBILEUM

Cecilie Thoresen etter et maleri av Erik Werenskiöld. (Foto: O. Væring)

100-års jubileet for kvinners adgang til universitetet har blitt markert både i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø. "Nytt om kvinneforskning" har bedt representanter for jubileumskomiteen fortelle om markeringene.

UNIVERSITETET I TROMSØ

Likestillingsutvalget ved Universitetet i Tromsø har markert 100-års jubileet ved å utarbeide en utstilling som skulle sendes til skolene i de tre nordligste fylkene. Vi tenkte at både ungdomsskolene og de videregående skoler skulle få dette tilbudet.

Likestillingsutvalget ga i våren 1981 til amanuensis Listbeth

Holtedahll (antropolog med hovedinteresse for kjønnsrolleforskning) om å utforme en utstilling om kvinners vilkår for å få høyere utdanning i Nord-Norge. Det konkrete arbeid ble utført av to studenter ved Institutt for samfunnsvitenskap, og hovedvekt ble lagt på en intervjuundersøkelse blant kvinnelige studenter ved Universitetet.

Ettersom kvinner i Nord-Norge har en annen "kulturell" bakgrunn enn kvinner fra urbane områder sørpå var det viktig å få frem i hvilken grad de føler seg fremmede i den "importerte" akademiske kultur, der kvinner forventes å være mindre fremtredende. Den nord-norske kvinneverollen er meget selvstendig.

Utstillingen skulle vise hvordan formell likestilling, slik kvinner alltid har hatt ved dette universitet, ikke er det samme som reell likestilling. Det er de ulike forventninger som stilles til jenter og gutter når det gjelder yrkesvalg som får konsekvenser for fagvalg og studielengde. Jenter får de velkjente identitetsproblemer når de får familie i studietiden: - hvor skal hennes følelsesmessige engasjement ligge? - i tillegg til de praktiske vansker fordi moren ofte har hovedansvaret for barna.

Universitetet som kunnskapsformidler virker mer fremmed for kvinner i den grad det er vesentlig menns virke og (kultur) historie som står på pensum. I tillegg møter kvinner hovedsakelig mannlige lærere og i en rekke fag en overvekt av mannlige medstudenter. Alt dette fører til at kvinner føler seg mindre velkomne i universitetsmiljø.

Mot disse negative sider nevner studenter at det å studere er et gode: det virker utviklende på personligheten og i tillegg til den berikelse det gir å få kunnskap, føler de at de får skjerpet sin kritiske sans - kanskje nettopp fordi de som kvinner møter en del ting med skepsis - og de får styrket sin selvtilitt.

Utstillingen innleder med å stille noen spørsmål av typen: Hvorfor fikk kvinner ikke adgang til universitet før? Hva slags liv hadde våre mødre? Hordan foretok vi våre valg? Hvordan er det å være kvinnelig student idag? osv. Deretter gir den en kort oversikt over begivenhetene omkring Cecilie Thoresens sak, fordømmer mot kvinners utdanning i pressen og i idehistorisk perspektiv.^{x)} Så kort om den nord-norske kvinnerollen, de akademiske tradisjoner og det arbeid Universitetet i Tromsø gjør for kvinner: Likestillingsutvalg, Kjønnnsrolleseminaret på samfunnsfag og kvinneforskningen på litteraturfagene.

x) Denne delen har jeg utarbeidet.

Så kommer en del med replikker fra kvinnelige studenter med et innhold som skissert ovenfor, og en del data om Universitetet i Tromsø, kvinneandel på de ulike fag osv. Utstillingen ender med noen oppmuntrende uttalelser. Det hele er rikt illustrert med foto's, bilder av kunstverker på en fantasifull måte. Selv har jeg bidratt med en del silhuettklipp, bl.a. et gjennomgående motiv: Eva søker kunnskap.

Synnøve des Bouvrie Thorsen

UNIVERSITETET I TRONDHEIM

Ved Universitetet i Trondheim, NLHT, har vi markert 100-års jubileet på denne måten:

I 2 uker fra 22.10. vises Oslo utstillingen "Alma Maters Døtre" på Dragvoll. (Den skal vises på NTH fra 9.11). I tillegg har vi forstørret og hengt opp noen sider av "Nytt fra Universitetet i Trondheim" nr. 7, 1982. Disse sidene presenterer:

- utstillingen
- likestillingsutvalgene ved NLHT og NTH
- kvinnelige medlemmer av Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab.

I tilknytning til åpningen av utstillingen 22.10., holdt bibliotekar Vibeke Eeg-Henriksen et lysbildekåseri, der hun spesielt la vekt på stoff fra Trondheim.

Markeringen ved NLHT foregår i regi av Likestillingsutvalget.

Lise Lorentzen

UNIVERSITETET I OSLO.

Ved Universitetet i Oslo ble 100-års jubileet i høst markert på forskjellige måter. 10.august ga "Nytt fra Universitetet" i Oslo ut et særnummer som var viet jubileet, og har fulgt opp i senere nummer med innslag til belysning av kvinners situasjon ved universitetet.

19. august ble utstillingen Alma Maters døtre åpnet i vestibyen til Sophus Lies aud. på Blindern. Universitetetsdirektøren hadde stilt et visst beløp til rådighet for utstillingen som ble laget av bibliotekar Vibege Eeg-Henriksen og konsulent Elin Strøm. Det lå mye nybrotsarbeid bak - Vibeke oppsporet bl.a. slektninger og andre som satt inne med fotografier og annet arkivmateriale om de første kvinnelige forskere ved universitetet - men så ble også resultatet vellykket. Det er tatt fotokopi av utstillingen, og vi håper å få gitt den ut i en trykt oppgave.

Studentene hadde sitt arrangement i Studentersamfunnets hus 28. august med bl.a. diskusjoner av temaer som kvinneverole/mannsrolle, kvinneforskning m.m. og en morsom historisk revy over forskjellige utgaver av den kvinnelige studenten.

2. september holdt Vigdis Ystad (dosent i nordisk litteratur) festtalen ved Universitetets årsfest i aulaen. Hun trakk opp hovedlinjer i kvinnes historie ved universitetet.

Samme dag åpnet også en spesialutstilling ved Universitetsbiblioteket på Drammensveien. Utstillingen, som var laget av førstebibliotekar Cecilie Bonafede, ga en oversikt over kvinners utdanningshistorie med vekt på dokumentasjon av de rene fakta. Materialet fra utstillingen er nå arkivert og katalogisert ved UB, slik at det skal være tilgjengelig for interesserte.

11. september startet serien med lørdagsseminar ved universitetet i sentrum. En egen gruppe med Kirsti Bull (amanuensis ved det juridiske fakultet) sto som leder for planleggingen av serien. Foredragene har dels tatt for seg historien til enkelte grupper av kvinner innenfor universitetet, de første kvinnelige studentene (Ingrid Semmingsen), kvinnelige teologer (Kristin Molland Norderval), kvinnelige medisiner (Rannveig Nordhagen), dels situasjonen i dag for kvinnelige studenter generelt (Nina Solberg og Lise Stahl), kvinnelige realister (Bjørn Pedersen, Inga Stener Olsen og Helle Stoltz) og voksne kvinner og studier (Maj Birgit Rørslett). Seminaret har videre tatt opp aktuelle temaer som kvinnerekuttering til vitenskapelige stillinger (Kirsti Koch Christensen og Nina Gornitzka), kvinneforskning (Hanne Haavind), kvotering (Berit As), teorier om kvinnens natur (Åstrid Nøklebye Heiberg) og jenter og fysikk (Svein Lie, Svein Sjøberg og Inga Stener Olsen). Seminaret har vært godt besøkt med opp til ca. 100 deltakere på de best besøkte lørdagene. Vi arbeider med å få foredragene utgitt i bokform.

1.oktober vedtok kollegiet etter en del "og" og "men" å sette navn på to universitetsbygninger etter to av våre første kvinnelige forskere. Biologibygningen heter etter dette Kristine Bonnevie's hus, mens Eilert Sundts hus heter nå Helga Eng's hus.

Rundt 1. desember avslutter vi jubileumsmarkeringen med å avduke et bronserelieff av Cecilie Thoresen. Relieffet skal henge i vestibylen til Sophus Lies aud. som har navn etter den lærer hun var særlig glad i. Relieffet er utført av billed-

hoggeren Kari Rolfsen. Initiativet kom fra arrangementskomiteen for jubileet, pengene fra en gave til Universitetet i Oslo til kunstnerisk utsmykning fra Sparebanken i Oslo og Akershus.

Ser vi tilbake på jubileumsmarkeringen, synes vi nok den skrumpet noe inn i forhold til våre visjoner! Men den har tross alt samlet tråder og knyttet forbindelseslinjer mellom før og nå og gitt oss nytt mot til å kjempe videre. For vi er vel enige om at det fortsatt er langt fram før kvinnene har fått den plass i det vitenskapelige miljø de bør ha.

Grete K. Starheim

UNIVERSITETET I BERGEN

Feiringen av 100 år med kvinner ved universitetet i Norge ble markert også i Bergen - til tross for at vi vel egentlig ikke kan rose oss av dette på samme vis som Universitetet i Oslo, i og med at vi formelt ikke ble universitet før i 1946. Men, som Likestillingskomiteen skrev i sitt brev til Det Akademiske Kollegium i oktober 1981: "...dette er en akademisk begivenhet av stor betydning og....det er naturlig at Universitetet i Bergen også markerer dette jubileum". Videre foreslo Likestillingskomiteen at Kollegiet skulle nedsette en komité til å utforme program og å koordinere aktivitetene i forbindelse med feiringen. Komiteen ble oppnevnt i november 1981 med 1 representant fra hvert fakultet pluss 1 fra Likestillingskomiteen og 1 fra Studentenes fellesutvalg. Leder ble vit.ass. Hilde Nissen fra mat.nat.fakultetet.

I utgangspunktet ble det bestemt at anledningen skulle markeres med en jubileumsuke fra 11. - 15. oktober 1982. Til den uken forelå også et jubileumsskrift, finansiert av Kollegiet og ut-

ført av cand.polit. Ingeborg Astrid Kleppe med bidrag fra Agnes Frølich og Turid Mattsson. Tittelen er Kvinner ved Universitetet i 100 år - Hvor langt har vi nådd? og arbeidet inneholder en historisk gjennomgang av kampen om kvinners adgang til høyere utdanning ved siden av en sosiologisk diskusjon av kvinner i universitetssystemet, og en presentasjon av Likestillingskomiteen ved Universitetet i Bergen. I tillegg gir skriftet en fyldig statistisk oversikt over hvor kvinnene befinner seg i universitetssystemet i Bergen når det gjelder studenter og vitenskapelige ansatte. Oversikten viderefører her i store trekk innstilling nr. 1 fra Likestillingskomiteen ved Univ. i Bergen som presenterte tendensene opp til 1974. I samarbeid med Universitetet i Oslo hadde også arrangementskomiteen fått låne utstillingen "Alma Maters døtre 1889-1982" som ble godt besøkt.

Selve jubileumsuken ble markert med tiltak i instituttene regi om formiddagen og studentarrangementer om kvelden. Av formiddagsarrangementene kan bl.a. nevnes: forelesning om "Spansk kvinnelitteratur" ved univ.lektor Astrid Benterud, Oslo, "Utviklingen av kvinners rettslige stilling i Norge. Hvor står vi idag?" ved univ.lektorene Guri Greve og Gudrun Holgersen, "Cecilie Thoresen sett gjennom sønnen Helge Kroghs øyne" ved univ.lektor Leif Longum, "Kvinner i det sentrale byråkrati" ved eksp.sjef. Åsta Tjølsen, "Kvinnearbeid i Arna 1870-1940" ved NAVF-stip.Ingeborg Fløystad og "Diakonissene - den første faglærte sykepleiergruppe vokser fram 1860-1910" ved vit.ass. Kari Marthinsen. Førstelektor Ida Blom og hovedfagsstudenter ved Historisk inst. redegjorde for kvinnehistorisk forskning ved Univ. i Bergen og Ida Blom foreleste over "Kvinnehistorie - teori og metode". Univ.lektor Kari Wærness, univ.stip.Hildur Ve og univ.lektor Kristin Tornes innledet debatt på temaet "Hvorfor trenger vi et Senter for kvinneforskning ved Univ. i Bergen?". Stud.fil.Elisabeth Walaas og univ.stip.Eva Lundgren foreleste om "Kjønn og religion".

Studentarrangementene tok opp til diskusjon temaer som jenter og utdanning, studentjenters hverdag, kjønnskvalitet og kvinne-

forskning.

Både når det gjelder arrangementene om dagen og kveldsarrangementene, var oppslutningen ganske varierende. Til dels var det de samme som gikk igjen hele uken, men få av de som er ansatt på universitetet lot seg i det hele tatt engasjere. Ellers var det påfallende at tilhørerne helst var de helt unge studentene. Det er tydeligvis en ny generasjon som nå har inntatt universitetet siden den "første" diskusjonen om kvinnepensum og kvinnepolitikk fant sted i midten av 1970-årene. Ikke minst i diskusjonene på studentarrangementene ble dette tydelig. Der ble det fra tilhørerne ofte stilt spørsmål om forhold som vi som har vært engasjert i kvinnepolitiske fagdiskusjoner i flere år etterhvert har antatt er blitt alment kjent. Dette er helt klart ikke tilfellet. Sann sett var uken et viktig informasjons-tiltak for nye studenter.

Likestillingskomiteen understreket også ved opptakten til feiringen at "jubileet bør bringes ut til et bredere publikum utenfor universitetet og benyttes til å spre opplysning om kvinner i høyere utdanning. Markering av kvinner i det akademiske miljø kan ha en gunstig forbilledlig virkning på utdanningssøkende kvinner". Komiteen henvendte seg derfor også til Opplysningsavdelingen ved Univ. i Bergen med oppfordring om å arrangere en forelesningsserie på Lørdagsuniversitetet høsten 1982 med temaet "Kjønnsroller og likestilling". Denne serien har vakt stor interesse, og må sies å "ha slått adskillig bedre "an" enn de fleste av tiltakene som ble arrangert i selve jubileumsuken. Rundt 200 personer har møtt fram hver gang - og slett ikke alltid de samme! Serien har bestått av 7 foredrag, og vil antakeligvis bli publisert som egen bok på Universitetsforlaget. Foredragsholderne har vært Ida Blom om "Barneoppdragelse på oldemors tid", Eva Lundgren og Elisabeth Walaas om "Kjønn og religion", Kristin Tornes om "Jenter og utdanning - hvorfor velger så mange det samme?", Kari Wærness om "Hva innebærer det å ha et kvinneperspektiv på sosialpolitikken?", Kristin Dale

Titlestad om "Timelønnsforskjeller mellom kvinner og menn",
Wenche Håland om "Kvinneres problemer slik vi møter dem i psyko-
terapi" og Gudrun Holgersen "Likestillingsloven - konsekvenser
for kvinner i utdanning og arbeidsliv".

Et hovedinntrykk fra markeringen av 100 års jubileet ved Univ.
i Bergen er at vi fortsatt har en stor oppgave når det gjelder
informasjon om hva kvinneforskning er. Dessuten ser det ut til
at tema knyttet til kvinneforskning, likestilling og kvinne-
politikk for tiden vekker større interesse hos det bredere publi-
kum enn hos studentene og de ansatte ved universitetet.

Kristin Tornes

REFERAT FRA SEMINAR OM KVINNENE OG FAGBEVEGELSEN I TRONDHEIM 2. OG 3. JUNI 1982

Av Bente Ingebrigtsen

Seminarer ble finansiert ved et samarbeid mellom Institutt for industriell miljøforskning (IPIM) og NAVFs sekretariat for kvinneforskning. Seminarer samlet 17 deltakere. Det var følgende innledninger, med etterfølgende diskusjon:

- Brita Foged (Århus Universitet): Om Handels- og Kontorfunktionærenes Forbund (HK), deres kvinnesyn og heltids-/deltidsproblematikken
- Ulla Ressner (Arbetslivscentrum, Stockholm): Om vårdarbetar-kollektivet
- Berit Gonegai/Birgitta Thorsell (Göteborg Universitet): Om hjelpepleiernes faglige aktivitet
- Ranveig Dahle (Univ. i Tromsø): Om fysioterapeutene og deres yrkesorganisasjon
- Siri Gerrard/Bi Haavind (Univ. i Tromsø): Om kvinnekrav i Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund (NNN)

Brita Fogeds (BF's) innledning

To tredjedeler av medlemmene i Handel og Kontor er kvinner, mens mange steder ellers i fagbevegelsen, er kvinnene underrepresentert i HKs ledelse. Kvinnernes arbeid for å øke egen innflytelse og sin andel i ledelsen av forbundet ble vanskeliggjort av eksisterende valgeregler og prosedyrer. Flere representanter (i forhold til økende medlemstall) og uravstemninger ville kunne virke positivt og få inn flere kvinner. BF mente ellers at HKs kvinnesyn har endret seg til det bedre siden 60-årene.

BF viste også til hvordan deltidsarbeidende kvinner i Danmark hadde dårligere arbeidsvilkår enn de heltidsarbeidende. Det har for øvrig ikke vist seg å være avgrensede kategorier av kvinner

som jobber hel- eller deltid, det er "de samme kvinnene".

Brita Fogeds innledning ble fulgt av en diskusjon om bakgrunnen for at så mange kvinner jobber deltid. Dette ble sett i sammenheng med hvilke grupper av kvinner som jobber deltid i de nordiske land. Det ble fremhevet at en ikke kan fortsette med faglige strategier som skal gjelde for absolutt alle. Det må tas mere hensyn til ulike gruppers spesielle arbeidsvilkår før en tar et generelt standpunkt for eller mot deltidarbeid. Det ble for øvrig nevnt at erfaringene med mulighet for redusert arbeidstid for småbarnsforeldre i Sverige ikke var positive for kvinners stilling i arbeidslivet. De som benyttet denne rettigheten fikk ikke beholde jobben sin og ble satt på dårligere arbeidsbetingelser.

Ulla Ræssner (UR) innledet fra en undersøkelse blant omsorgsarbeidere for psykisk utviklingshemmede. Resultatene viste at organisasjonsgraden og den faglige aktiviteten var like høy eller høyere ved små institusjoner, og at den faglige aktiviteten ble knyttet til engasjementet i omsorgsarbeidet. UR skildret "vårdarbetarkollektivet" ut fra analysen av det tradisjonelle industriarbeiderkollektivet i Norge. Hun fremhevet at pleiearbeiderne kommer i noen spesielle dilemmaer på grunn av de krav pasientene og deres situasjon stiller. De pleiearbeidende kvinnene identifiserte seg med de utviklingshemmede interesser og hadde vanskelig for å avgrense seg fra pasientenes krav. Kvinnene var engasjerte i spørsmål som angikk arbeidet, men deres problemer ble ikke tatt opp i fagforeningen som arbeidet tradisjonelt med lønns- og arbeidstidsspørsmål.

Berit Gonegai og Birgitta Thorsell har gjort en undersøkelse av faglig aktivitet blant kvinner i hjelpepleieryrket. Pleierne oppfatter seg både som produsenter og konsumenter. De er ikke bare interessert i pasientomsorg, men har egeninteresse av et godt helsetilbud. Samholdet med arbeidskameratene og solidaritet med pasientene er viktig for dem. De opplever ikke konflikt mellom pasientinteresser og egeninteresser.

Rekruttering til verv i fagforeningen foregår ved at fagforeningsledelsen kontakter enkeltpersoner. Stort sett har medlemmene store forhåpninger til "facket", og benytter de vante fagforeningskanalene. Ett unntak er gå-sakte-aksjoner og underskriftskampanjer mot nedskjæringer som har oppstått spontant på avdelingene.

I diskusjonen som etterfulgte de svenske innleggene ble det snakk om at det likevel viste seg å være store forskjeller mellom industrien og offentlig forvaltning. I industrien drives lokale forhandlinger. Fagforeningsarbeidet ble derfor mer synlig enn ved sentrale forhandlinger med det offentlige. Men det ble også nevnt at sentralisering kan være en styrke overfor arbeidsgiverne, bl.a. for å få hevet lønnen til de med lavest lønn - altså kvinner. Kvinnekollektivet er ellers basert på jobbinnholdet, og det er nytteorientert - det innebærer identifikasjon med brukerne. Problemet er at fagforenings-spørsmål og den faglige aktiviteten ikke er knyttet til dette.

Ranveig Dahle innledet om fysioterapeutene og aktiviteten i deres yrkesorganisasjon. Organisasjonsprosenten er på ca. 100 pst. Av de 4700 medlemmene er 21 pst. menn. Likevel er de overrepresentert i alle råd og utvalg, men møter opp i liten grad. Halvparten av fysioterapeutene jobber i institusjon, men bare 17 pst. av mennene. Derimot er det stort sett menn som driver private institutter hvor fortjenesten er langt høyere enn i institusjoner.

At fysioterapi er et kvinneyrke og følgelig har en del spesielle kvinneproblemer har aldri vært eksplisitt tatt opp i forbundet. Mange fysioterapeuter har vært deltidsarbeidende og gift med høytlønnete menn. Kvinnene har vært mer opptatt av faglig utvikling og kursdeltakelse enn lønnsforhold som mennene engasjerer seg i.

I diskusjonen var en opptatt av hvorvidt kvinner og menn velger ulike strategier når de er i mindretall i et yrke. Mennene i

fysioterapien har forskanset seg i utkanten, men har likevel makt til å bli premissleverandører for hele forbundet og utviklingen i faget.

Siri Gerrard og Bi Haavind innledet om kvinners krav, kvinnekrav, faglig opposisjon under ulike former for patriarkalske strukturer. De sammenliknet fagforeningene innen Næring og Nyttelsesmiddelarbeiderforbundet (NNN) i fire lokalmiljøer. Alle foreningene ble betegnet som patriarkalske, men typen patriarkat varierte. Variasjonene kunne knyttes til foreningens grad av lojalitet til forbundet, samt lojalitet til/solidaritet med fiskerne og lokalsamfunnets behov. Kvinnenes stilling varierer også fra den ene foreningen til den andre. Noen steder er de aktive og synlige både i lokalsamfunnet og foreningen. Det er tendenser til opposisjon mot NNN sentralt, og kvinnene er med i opposisjonen, men opposisjonen er basert på lokale, mannlige interesser.

Under diskusjonen som fulgte ble skillet mellom kvinners krav og kvinnekrav tatt opp av mange. Tanken om at vi kanskje heller skulle rette oppmerksomheten mot krav som svekker menn enn krav som styrker kvinner ble kastet frem. Flere sluttet seg dessuten til appellen om en premissgerilja.

Videre planer

Seminaret ble avsluttet med et punkt om det videre arbeidet. Deltakerne fra IFIM planlegger et seminar neste år med sikte på å lage en artikkelsamling om kvinner i fagbevegelsen. Interesserte kan henvende seg til IFIM. Det arbeides ellers for å undersøke mulighetene for at den nordiske folkehøgskolen i Kungälv kan arrangere et nordisk seminar om kvinner i fagbevegelsen.

Dette referat er en oppsummering av separate referater fra Bente Ingebrigtsen, Hjørdis Kaul, Merete Lie, Bente Rasmussen og Knut H. Sørensen. Ønskes fyldigere referat, er det derfor bare å henvende seg til en av disse.

DET FØRSTE SVENSK "KVINNEUNIVERSITET" (av Hanne Haavind)

der Ida Blom, Ragna Holter, Hanne Haavind og Hildur Ve var norske deltakere.

9. juni i år åpnet det første kvinneuniversitet i Norden, og sammen med 200 svenske deltakere var vi til stede i Umeå. Universitetet varte en uke, så noe alternativ til de eksisterende svenske universitetene dreiet det seg altså ikke om. Men arrangementet var likevel utfordrende nok med sitt motto: Vitenskap, patriarkat, makt.

Kvinneuniversitetet bestod av foredrag, gruppearbeid, og sosialt samvær. Det var forberedt og ble ledet av de svenske "Forum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning" som finnes i de seks universitetsbyene (Stockholm, Lund, Göteborg, Umeå, Uppsala og Linköping). Arrangementet hadde også fått betydelig offentlig støtte. For å kunne samle alle de 200 som var interessert, måtte det hele gjøres så praktisk, enkelt og billig som mulig. Noe kvinner selvfølgelig godtar i fellesskapets ånd. Arrangørgruppen hadde gjort en kjempeinnsats i planleggingen av programmet, og de fulgte opp i løpet av uken med aviser, referater og debatter.

Slik kvinneuniversitetet var lagt opp, hadde det to formål. På den ene side skulle foredragene i plenum presentere kvinneforskere fra forskjellige fag, og hvordan de har kommet et stykke på vei i å definere kvinneperspektiv, finne brukbare metoder, utvikle teori og begreper o.s.v. På den annen side skulle gruppesammenkomstene samle alle de yngre, potensielle kvinneforskerne som i løpet av de siste årene er blitt opptatt av mulighetene for å belyse spørsmål som angår kvinner, på en mer vitenskapelig måte. Termen kvinneuniversitet var valgt for å markere arrangementets arbeidende og produserende karakter. Etter mønster av f.eks. det tyske Frauenuniversität skal det hele bidra til å

skape et kontaktnett mellom forskere som ønsker å gå utenfor det mannsdominerte vitenskapssyn og den forskningspraksis som behersker de eksisterende forskningsinstitusjoner.

Om vi her i Norge synes vi er få kvinneforskere som har noenlunde gode arbeidsbetingelser i faste stillinger, kan det ikke være tvil om at svenskene er enda dårligere stilt. Det akademiske systemet ved de svenske universitetene er mer hierarkisk, og flesteparten av de ansatte har små eller ingen muligheter til å drive forskning. Dessuten finnes det et stort antall doktorandstuderende, og i våre øyne er de nærmest en mellomting mellom studenter og arbeidsløse forskere, eventuelt med en annen slags jobb på deltid eller heltid. Det er fantastisk mange som trenger den støtte og oppmuntring et kvinneforskningsfellesskap kan gi, samtidig som mange av dem egentlig har dårlige muligheter til å drive forskningsarbeid.

Plenumsforedragene var både imponerende og spennende. Det startet med to drivende gode foredrag om kvinneperspektiver i historie. Anne-Marie Berggren drøftet hvilke konsekvenser overgangen fra agrarsamfunn til industrisamfunn hadde hatt for kvinner. Hun la særlig vekt på spenningen mellom individualisering og avhengigheten av familien og på konsekvensen av fremveksten av en offentlig sfære. Yvonne Hirdman tok opp kvinnebevegelsens ideologi(-er) i første halvdel av 1900-tallet ut fra tanken om en motsetning mellom kampen for individuelle rettigheter og altruistiske holdninger hos kvinner, både innenfor den sosialistiske og den borgerlige delen av kvinnebevegelsen.

De "gamle" fagene fysikk, teologi, jus og medisin var representert med hver sin foredragsholder. Fysikeren Sylvia Benckert stilte på en modig og åpen måte spørsmålet: Hva ville skje hvis forskerne innen naturvitenskap var kvinner? Senere hadde universitetet plenumsforedrag som tok opp kvinnerelevante problemstillinger og metoder innen fag som sosialantropologi, litteraturvitenskap, historie og sosiologi. Sosiologen Rita Liljeström

hadde en faglig og personlig gjennomgang av hvordan hun gjennom et ganske langt forskerliv hadde vekslet mellom å få frem kvinners særdrag og kvinners likhet med menn. Konsekvensene av å anlegge det ene eller det andre perspektiv veksler i en erkjennelsesprosess. Litteraturforskeren Birgitta Holm var den som aller sterkest demonstrerte det som i grunnen preget alle foredragene: Hun kunne vise fram og vedkjenne seg et sterkt personlig engasjement i sitt arbeide, samtidig som dette pekte ut over henne som enkeltperson i allmenngyldig kritikk og utvikling av ny erkjennelse. Universitetet ble avsluttet med foredrag om forskjellige temaer, slik som kultur og natur, bevissthet og utopi, arbeid og makt, samt kjærlighet, seksualitet og makt. Inspirerende og utfordrende alt sammen. Irene Matthis med sin konsekvente psykoanalytiske tilnærming egget til motsetning. Louise Walldén presenterte en meget original analyse av kvinners forhold til teknikk og mannsverden.

Deltakerne ble organisert i to slags grupper som skulle arbeide sammen mellom plenumsforedragene. Den ene typen bygget på felles interesse for et emne, den andre samlet personer som bodde i nærheten av hverandre under selve universitetet. Denne inndelingen førte til at vi ble kjent med et stort antall deltakere. Det som gjorde sterkest inntrykk var hvor kronglete veien til forskning har vært for mange kvinner, og hvor stor utholdenhet de har vist for å nå dit de er i dag.

I gruppediskusjonene og i det mere uformelle samværet var det tydeligvis ikke lett å finne balansen mellom skildringene av alle vanskeligheter og hindringer og et optimistisk syn på mulighetene. Fortrolighet og gjensidig forståelse gjør godt, men det er ikke nok å lete etter felles trekk i alt det som hindrer en i å gjennomføre et forskningsarbeid slik en helst vil. Vi må også stole på hverandre og be hverandre om å gjøre det arbeidet som skal til for å få frem bedre og mere relevante resultater.

Foredragene fra Kvinneuniversitetet i Umeå kommer i bokform, se s. 71.

REISEBREV FRA MEXICO CITY

DEN 10. VERDENSKONGRESS I SOSIOLOGI

Av Anne Marie Berg, Hanne Haavind og Hildur Ve

I august i år arrangerte ISA (International Sociological Association) den 10. verdenskongressen i sosiologi i Mexico City. Hovedtemaet for kongressen var "Sosiologisk teori og sosiologisk praksis". Dette ble tatt opp i plenumssesjoner og i symposier. Personer som skal holde foredrag og innlegg blir valgt ut av planleggingskomitéen og eksekutivkomitéen i ISA. Ett av symposiene hadde som tema "Strategier i arbeidet for kvinners likestilling".

ISA er delt opp i 37 forskningskomitéer for særskilte temaer. Forskningsgruppene får tildelt 8-10 sesjoner hver på kongressene. I forskningsgruppenes sesjoner blir det delvis lagt frem papers som eksekutivkomitéene i de enkelte gruppene har bedt ulike personer om å utarbeide, delvis blir gruppemedlemmene oppfordret til å sende inn papers selv. Kongressene har dessuten gitt plass til diverse ad hoc grupper hvor sosiologer som ønsker det kan ta opp temaer som ennå ikke er blitt organisert i en fast forskningsgruppe.

Forskningsgruppe 32 har "Kvinner i samfunnet" som sitt spesielle tema. Sesjonene i gruppen dreiet seg om

- Forskning om kvinner, frem mot et verdensperspektiv
- Kvinner og endringer i økonomien, med undertemaer om kvinner og industrialiseringen av den 3. verden, kvinner og teknologisk endring, kvinner og migrasjon
- Kvinner og sosialpolitikk
- Kvinner og den symbolske sfære
- Kvinner og politikk, teoretiske og empiriske betraktninger
- Produksjon og reproduksjon

Den tradisjonelle arbeidsformen i forskningsgruppene sesjoner er at alle som har sendt inn et paper får tildelt en viss tid, avhengig av hvor mange papers som er levert inn, til å legge fram hovedpunktene i arbeidet sitt. Muligheten for å få til en fruktbar diskusjon er avhengig av følgende: De skrevne papers må være innlevert innen den oppsatte fristen, og eksekutivkomitéen i forskningsgruppen må ha fått tid til å skaffe en person til å lese gjennom de ulike papers på forhånd. Dette for i neste omgang å kunne gjennomgå hvilke begreper som er felles, og hvilke utviklingstendenser som er fremherskende innen temaet som er oppe i den enkelte sesjon. Svært ofte blir imidlertid antall papers for stort og det går for mye tid til å presentere dem, slik at diskusjonene bare kan bli overflatiske. På felter som har lang tradisjon, og der eksekutivkomitéene i forskningsgruppen består av personer i faste stillinger med tilhørende ressurser, kan arbeidsformen kanskje virke tilfredsstillende.

For kvinneforskningen som dekker så mange ulike samfunnsområder er det foreløpig problematisk å utarbeide samlende referanserammer.

I forskningsgruppe 32 oppstod de mest levende og interessante diskusjonene i mer uformelle sammenkomster utenom de oppsatte sesjonene. Likevel fikk vi gjennom de forskjellige papers et godt innblikk i kvinners situasjon i ulike deler av verden. Det var særlig gledelig at en del kvinner fra den 3. verden deltok med papers, selv om mange av de som var påmeldt, ikke kunne komme fordi de ikke klarte å finansiere reisen. Dette førte også til at en del av sesjonene ble vanskeligere å gjennomføre slik det var forutsatt.

Dersom vi skal sammenlikne med forholdene på den forrige verdenskongressen, er den amerikanske dominansen blitt mindre i gruppe 32. Det ser ut til å være en sterk vekst i antall forskere fra ulike deler av verden. Selv om det fremdeles er slik at en del av forskningen om kvinners situasjon i den 3. verden utføres av kvinnelige forskere fra industrilandene i Vesten, ble

en rekke spennende papers presentert av forskere fra den 3. verden. Flere japanske forskere markerte seg også med interessante papers.

Dessuten inneholdt mange av de fremlagte papers mer teoretisk diskusjon enn det som var tilfelle på den 9. verdenskongressen. For oss fra Skandinavia var det spennende å oppdage at vi er opptatt av de samme teoretiske problemene som kvinner i andre deler av verden. Denne interessen ser ut til å være større blant kvinneforskere i Europa enn i USA. Det var arrangert en ren franskspråklig sesjon om temaet, noe som kanskje må betraktes som en protest mot den sterke engelske språkdominansen i gruppe 32. I diskusjonen omkring begrepsparet produksjon - reproduksjon satte flere forskere spørsmålstegn ved disse begrepenes fruktbarhet. De er utviklet innenfor en spesiell faglig tradisjon. For forskere som har kvinnefrigjøring som perspektiv og vil utvikle teori om kvinners lønnede og ulønnede arbeid, kan begrepsparet virke for endimensjonalt.

Begrepene lag / klasse ble også drøftet i forhold til kvinners levekår og det ble satt spørsmålstegn ved den måten de blir brukt på av mannlige forskere. For det første blir vesentlige forskjeller mellom kvinner og menn ikke problematisert, og viktige sosiale ulikheter mellom kvinner fanges heller ikke opp.

Kvinnebevegelsens rolle som politisk og politiserende bevegelse ble problematisert på en grundigere måte enn tidligere, og forskerne drøftet både hvilke politiske uttrykk kvinnebevegelsen har valgt, og hvilken innflytelse den har hatt på politikken i ulike land.

I en del papers ble det påpekt at kvinners situasjon må fanges opp ved hjelp av begreper som motsetning (contradiction) og tvetydighet (ambiguity). Det har f.eks. vist seg at dersom en bruker utdanningsstatistikken som utgangspunkt for å vurdere om kvinnes stilling i et land har bedret seg, må en samtidig undersøke forholdet mellom lavt utdannede og høyt utdannede

kvinner på arbeidsmarkedet når arbeidsløsheten er stor. Selv om en større gruppe kvinner tar høyere utdanning enn tidligere, kan dette i og for seg positive trekket innebære at kvinner som oppnår høy utdanning, presser kvinner med lav eller ingen utdanning ut av arbeidsmarkedet. Når disse kvinnene og deres familier samtidig lever på eksistensminimum, vil tapet av inntekt være katastrofalt.

Forskningsgruppe 32 var en av de mest aktive på kongressen både m.h.t. antall deltakere og fremlagte papers. Samtidig var det oppmuntrende å legge merke til hvor dyktig gruppeledelsen var til å takle det vanskelige språkproblemet som oppstod på kongressen. De meksikanske deltakerne var skuffet over at spansk ikke ble brukt konsekvent som offisielt språk på linje med engelsk og fransk, slik det hadde blitt vedtatt av eksekutivkomiteen i ISA for denne spesielle kongressen i Mexico. Hver gruppe måtte løse dette problemet selv. I mange grupper ble flere sesjoner på det nærmeste ødelagt fordi ledelsen ikke hadde ordnet med oversettelse til spansk, og de meksikanske deltakerne demonstrerte på ulike vis. I gruppe 32 var ledelsen ved hjelp av velvillige og språkmektige deltakere i stand til å improvisere, og de aller fleste sesjonene forløp på en tilfredsstillende måte både for de spansktalende og for oss andre. Dette mener vi er et uttrykk for kvinners evne til å være fleksible, og ikke polarisere en konflikt.

Vi fikk mange referater om den vanskelige stilling kvinneforskere står i og hvor mange av oss som ikke har faste stillinger, men må eksistere på mer eller mindre tilfredsstillende, tidsavgrensede forskningsmidler.

Vi hadde forholdsvis mange norske kvinneforskere representert i gruppe 32, og Anne Marie Berg, Rannveig Dahle, Marjan Flick, Kari Skrede, Gunvor Strømsheim og Hildur Ve la frem papers.

En del kvinnelige norske forskere la dessuten frem papers i andre forskningsgrupper der temaet var innrettet mot deres særskilte

interesseområde.

Ingrid Eide og Berit Ås utførte et stort arbeid og hadde vesentlige innlegg i symposiet som var viet arbeidet for fred.

Til sist vil vi reise et viktig spørsmål i forbindelse med forskningsgruppe 32: Hvilken virkning har det for arbeidet i andre forskningsgrupper i ISA at en spesiell gruppe har som tema "Kvinner i samfunnet"? Det fører kanskje til at medlemmene i andre forskningsgrupper ikke kjenner ansvar for at kvinneperspektivet blir tatt vare på i deres særlige forskningsområde. Hanne Haavind opplevde at ad hoc gruppen om skilsmisse ikke problematiserte hvordan skilsmisser virker forskjellig for kvinner og menn. Da hun etterlyste en analyse av skilsmisser innenfor et slikt perspektiv, fikk hun til svar at gruppen dessverre hadde så få kvinnelige deltakere

Vi vil gjerne etterlyse erfaringer fra andre fagområder med hensyn til hvordan kvinneperspektivet blir organisasjonsmessig ivaretatt på nasjonale, nordiske og verdensomspennende forskerkongresser.

SEMINAR OM KVINNER I MANNSDOMINERTE YRKER
- HVA SKJER MED YRKENE OG HVA SKJER MED KVINNENE?

Av Bjørg Merethe Gjetrand og Inga Stenrud Olsen

Seminaret ble avholdt på Kringsjø studentby helgen 8.-10. oktober. Arrangør og deltakere var kvinner fra mannsdominerte miljøer: Realfag UiO, Statsvitenskap UiO, Norges Tekniske Høgskole, Norges Handelshøgskole, Norges Landbrukshøgskole, Realfag UiB, Norsk Elevsamskipnad for Teknisk Studerende (NETS), Kvinner i Mannsykker (KIM), Norske Sivilingeniørers Forening. I alt 40 kvinner.

Seminaret var en oppfølging av et liknende arrangement avholdt i regi av likestillingsgruppa ved NTH i Trondheim i fjor høst. Her ble fokus satt på rekruttering av kvinner til mannsdominerte fag og yrker.

Formålet med seminaret denne gangen var:

- a) Diskutere hva som kan gjøres for å trekke flere kvinner inn i mannsdominerte yrker.
- b) Synliggjøre de problemer kvinner støter på, samt å lage strategier for å overleve innen et mannsdominert system.

Disse problemstillingene ble forsøkt belyst gjennom teoretiske/forskningsmessige foredrag, og gjennom personlige erfaringer:

- Lise Kjølrsrød tok for seg kvinnearbeid i et historisk perspektiv,
- Synnøva Aga fokuserte på kvinner i mannsyrker, i hovedsak i industri,
- Runa Haukaa hevdet at patriarkatet mister kontroll med de kvinnene som går inn på utradisjonelle områder.

Disse tre innleiderne gikk mest teoretisk og forskningsmessig til verks.

Marie Haavardtun, leder i en (opprinnelig) mannsdominert bedrift og

Anett Lundsgaard, ingeniør, kom med personlige erfaringer fra sine miljøer.

I tillegg til foredragene ble tiden brukt i grupper hvor vi diskuterte problemstillinger i tilknytning til innledningene, og hvor deltakerne også trakk fram personlige erfaringer fra sine læresteder og arbeidsplasser.

Det vil bli arrangert et tilsvarende seminar neste år av likestillingsgruppa ved NHH i Bergen. For at slike arrangementer skal kunne ha noen effekt, er det et spørsmål om en ikke bør forsøke å komme utover bevisstgjørings- og synliggjøringsplanet - og arbeide med sikte på praktiske tiltak f.eks. resolusjoner i forbindelse med 6-timers dag etc.

Seminaret fikk økonomisk støtte fra Forbruker- og administrasjonsdepartementet, NAVTs sekretariat for kvinneforskning, Norske Sivilingeniørers Forening og NOROL.

LIKESTILLINGSRÅDETS KONTAKTKONFERANSE MED ORGANISASJONENE
20. - 21. OKTOBER 1982. TEMA: LIKESTILLING I ARBEIDSLIVET

Referat av Hege Skjeie og Guro Helgerud

Likestillingsrådets leder Bjørg S. Leite åpnet konferansen. Hovedtemaet "Likestilling i arbeidslivet" ble tatt opp gjennom foredrag, plenums- og paneldiskusjoner og i gruppearbeid.

Hovedorganisasjonene i arbeidslivet, representert ved henholdsvis LO-formann Tor Halvorsen og NAF-direktør Lars Aarvik innledet konferansen. Halvorsen skulle i sitt innlegg svare på "Hva gjør LO for kvinnene?", mens spørsmålet til Aarvik tilsvarende var "Har arbeidsgiverne noe ansvar for likestilling i arbeidslivet? Hva gjør NAF i praksis?"

Halvorsen trakk bl.a. fram at LO har nedsatt et utvalg som skal se på arbeidstid og likestilling, videre at det vil være en viktig oppgave for fagbevegelsen å arbeide for at mennenes permisjon i forbindelse med fødsel blir lønnet. I forhold til arbeidstids-problematikken påpekte Halvorsen at et flertall av medlemmene i LO ønsket redusert pensjonsalder istedenfor nedkortet arbeidstid.

Aarvig viste på sin side til at NAF har et internt likestillingsutvalg og at organisasjonen har ansatt en egen likestillingskonsulent. I forhold til arbeidstids-problematikken viste Aarvig til at NAF i prinsippet stiller seg positiv til deltidsarbeid. Han framholdt ellers at en vanskelig økonomisk situasjon også vil gjøre det vanskeligere å få gjennomslag for likestillingsarbeid i det private næringsliv.

Deretter redegjorde representanter fra Televerket (Solveig Glenndal), Kredittkassen (Ann Strøm-Normann) og Oslo kommune (Berit Lange) for sine erfaringer med likestillingsarbeid på sine arbeidsplasser.

Personlig sekretær i Kommunal- og arbeidsdepartementet (KAD) Kjell Ursin-Smith tok opp "Kvinnenenes sysselsetting i et omstillingsperspektiv". Han viste bl.a. til arbeidsledighetsstatistikken fra september i år, som angir at 41.800, herav 17.800 kvinner, er helt arbeidsledige. Han opplyste samtidig at 60% av kvinnene og 80% av mennene hadde lønnet arbeid. I foredraget gjennomgikk Ursin-Smith også KADs oppfølging av Handlingsplan for likestilling.

Under punktet om "våre likestillingsverktøy - resultater og muligheter" fortalte Gunnar Bergby, Likestillingsombudet, om erfaringer med likestillingsloven. Brit Førde, Likestillingsrådet, tok opp arbeidet med likestillingsavtaler, mens Sidsel Bauck, fortalte om faglig aktivisering for likestilling innenfor Handel og Kontor.

I det første foredraget torsdag snakket Rudolf Lindboe og Bente Heuch fra NILA - Norsk institutt for ledelse og administrasjon om "Næringslivets behov for kvinner i ledelse".

Bente Heuch viste i sitt innlegg til 2 konferanser som NILA skal arrangere i 1983, Nordisk konferanse for kvinner i ledende stillinger og en erfaringskonferanse for bedrifter som skal starte likestillingsutvalg.

Erfaringer med menns bruk av omsorgspermisjon og redusert arbeidstid ble tatt opp som en del av paneldiskusjonen om "Er mannen uunnværlig på jobben?". Her ble også resultater fra Statistisk sentralbyrås nye tidsnyttingsundersøkelse referert. Deltakerne i panelet var Hjørdis Kaul (SINTEF), Susan Lingsom (Statistisk sentralbyrå), Ole Andersen (Personalsjef ved Horten Verft) og Øystein Lunde (tidl. nestformann ved verkstedsklubben på Nyland).

Deltakerne på konferansen kom fra organisasjoner i arbeids- og næringslivet, sentralforvaltning, politiske partier og kvinneorganisasjoner. Likestillingsrådet vil utarbeide rapport fra konferansen.

KONFERANSE OM KVINNEFORSKNING I HUMANISTISKE FAG
SUNDVOLLEN 20.-22. OKTOBER 1982

Av Anne-Cathrine Andersen

Rådet for humanistisk forskning, NAVF, vedtok i vår å holde en tverrfaglig konferanse om kvinneforskning i humanistiske fag. Ansvaret for program ble overdratt til kvinneforskningsgruppa ved Institutt for språk og litteratur, Universitetet i Tromsø. Hensikten med konferansen var å gjøre opp status for den kvinneforskning som har foregått siden midten av 1970-årene, å drøfte kvinneforskningen som fagkritikk i humanistiske fag og å se på de vilkår den arbeider under.

Konferansen ble holdt i dagene 20.-22. oktober på Sundvollen Hotel ved Tyrifjorden og hadde ca. 40 deltakere fra Oslo, Bergen, Trondheim, Tromsø og Stavanger. Programmet var ordnet ut fra 3 hovedpunkter: 1) en statusrapport over den kvinneforskning som har foregått siden 1975, 2) en drøftelse av det fagkritiske aspekt kvinneforskningen utgjør i humanistiske fag og 3) en drøftelse av årsaker til og botemidler mot den isolasjon kvinneforskere har opplevd i sine faglige miljøer og den mangel på synlige resultater vi har erfart i flere fag.

Åse Hiorth Lervik åpnet konferansen, så innledet Ida Blom med en redegjørelse for prosjektet "Kvinner arbeid i samfunn og familie fra 1875 til 1940", som NAVF bevilget tre forskerstillinger til i 1981. Hun gikk inn på de forskjellige delprosjektene, arbeidsformene og foreløpige resultater.

Som representant for litteraturvitenskapen snakket Jorunn Hareide om kontaktnett og formidling av forskningsresultater her. Vikersund-seminarene om kvinnelitteraturforskning har gitt ringvirkninger i form av blant annet lokale arbeidsgrupper mellom seminarene. Formidlingen har ikke tatt form av en serie slik som i samfunnsvitenskap, men har skjedd gjennom artikkelsamlinger, antologier og publiserte hovedoppgaver.

Helga Hernes informerte om den samfunnsvitenskapelige kvinneforskningen. Midlene samfunnsviternes kvinnesekretariat fikk i 1975 ble bl.a. brukt for å skape et nettverk mellom mange rekrutter fordi det var få kvinner i faste stillinger. Hun pekte på universitetene som det svake punkt i kvinneforskningen og ønsket faste stillinger for å integrere den viten man har skapt i pensa o.l.

Etter middagen viste Brit Bergreen lysbilder og rapporterte fra sitt prosjekt "Kvinner i kystsamfunn".

"Kvinneforskning som humanistisk fagkritikk" var temaet for konferansens andre dag. Her innledet Sissel Lie om den tradisjonelle forskerrollen, om kvinneforskeres kritikk av den og om kvinneforskningens ønske om å utfylle de såkalte "vedtatte sannheter".

Eva Lundgren la i sitt innlegg hovedvekten på forskningsprosessen, på forhold omkring den, slik som selvsensur i et patriarkalsk normsystem, og i den, slik som fagkritikken og vitenskapslogikken, hvor hun gikk inn på ideologier og kategorier.

Kåre Tønnesson skulle svare på disse innleggene på vegne av den etablerte forskning, men nøyde seg med å replisere til et par av punktene hos Sissel Lie og Eva Lundgren. Han kom tilbake i plenumsdebatten etter gruppearbeidet med et noe lengre innlegg om blant annet forholdet mellom engasjert forskning og det mange-tydige begrepet objektivitet.

I plenumsdebatten oppfordret Guttorm Fløystad kvinneforskerne om å koble seg på den eksisterende diskusjonstradisjonen i forskningen, og ble møtt med en oppfordring fra Ida Blom til universitetene om å knytte an til det som skjer og har skjedd i kvinneforskningen. Plenumsdebatten berørte flere aspekter ved kvinneforskningen som fagkritikk, og et av hovedpunktene var forholdet mellom mannsforskning og kvinneforskning og spørsmålet om hva

som ligger i disse begrepene. Asbjørn Aarseth syntes kvinneforskningen burde bli mer nyansert og at den burde ta opp problemer felles for begge kjønn.

"Kvinneforskningens vilkår" var første post på programmet for konferansens siste dag. Her fortalte Anne Wichstrøm om erfaringer fra sin periode som stipendiat på prosjektet "Norske kvinnelige malere fra 1850 til 1890, kår og karriere". Hun konsentrerte seg om tre punkter: 1) arbeidsvilkårene på instituttet hun var tilknyttet, 2) instituttets reaksjoner på prosjektet og 3) den faglige virksomheten som prosjektet har resultert i. Hun hadde følt liten faglig interesse fra kolleger hun arbeidet med.

Deretter orienterte Vigdis Ystad om likestillingsutvalgenes mandat og arbeid ved de forskjellige universitetene og i NAVF. Likestillingsutvalgets mandat er lite spesifisert utover følgende tredeling: 1) innovativ virksomhet, 2) høringsinstans og 3) kontrollerende funksjon og er stort sett blitt redusert til et høringsorgan uten reell myndighet, som dessuten får få saker til uttalelse/høring. Kvoteringsspørsmålet har vært den vesentlige saken i arbeidet hittil.

Aina Schiøtz orienterte om NAVFs sekretariat for kvinneforskning, om budsjett og arbeidsoppgaver: støtte til tverrfaglige seminarer, møter, reiser, forelesere, og hun tok også opp spørsmålet om en eventuell forskerveilederstilling.

Plenumsdebatten som avsluttet hele konferansen, varte ca. 2 timer og resulterte i flere konkrete forslag om forskjellige midler til å nå kortsiktige og mer langsiktige mål for kvinneforskningen innenfor humanistiske fag.

KVINNER OG MEDISIN

En del kvinnelige leger har laget en egen gruppe der de prøver å kombinere sine medisinske erfaringer og kunnskaper med kvinnepolitiske perspektiver. Denne gruppa møtes en kveld i måneden. I høst (5. november) arrangerte de også et en-dags seminar under tittelen: "Kvinner som brukere og forbrukere av helsetjenesten. Medisinsk kvinneforskning: Hvor er vi - Hvor går vi?"

Følgende emner ble tatt opp:

Kirsti Malterud (bydelslege ved Rodeløkka helsesenter, Oslo):
Bakgrunnen for seminaret, målsetting.

Litt om arbeidet i gruppen til nå

Marianne Killi og Anne Karin Lindahl (medisinske studenter):
Hvordan er situasjonen for kvinnelige medisinere i dag?

Gro Nylander Rivrud (ass. lege ved Gynekologisk avd.,
Bærum sykehus):

Hva kan kvinnelige leger tilføre det medisinske miljø?

Ragnhild Halvorsen (forsker, praktiserende lege, Oslo):

Hvordan er det medisinske forskningsmiljø i dag?

Hva blir sett på som vesentlig?

Aina Schiøtz (daglig leder, NAVFs sekretariat for
kvinneforskning):

Orientering om NAVFs nyopprettete sekretariat for
kvinneforskning

Grete Botten (førsteamanuensis, Inst. for forebyggende
medisin, Universitetet i Oslo):

Er all forskning om og av kvinner kvinneforskning?

Litt om medisinsk kvinneforskning. (Dette foredraget vil
i sin helhet bli gjengitt i neste nr. av Nytt om kvinne-
forskning.)

De som er interessert i nærmere opplysninger om gruppa, foredrags-
holderne og/eller foredragene, kan henvende seg til Sekretariatet.

BOKOMTALER

DET STILLFERDIGE FELLESSKAP

Harriet Holter (red.):
Kvinner i fellesskap

Omtale av Nils Christie

Det finnes to vesensforskjellige former for samvær. Den første er preget av bytte. Jeg gir til deg, du gir til meg. Ydelse og gjenydelse i et klart og oversiktlig regnskap. Hovedsaken er interessen i det som byttes. Samvær har et formål. Det som eventuelt finnes av fellesskap kan karakteriseres som et interessefellesskap hvor vi støtter hverandre fordi vi tjener på dette. Vi er solidariske fordi det lønner seg, og så lenge og langt det lønner seg. Hvor forholdet opphører, blir man ikke uvenner, bare likegyldige for hverandre.

Den rendyrkede kontrast til denne form for samvær finner vi i forhold preget av at man er noe sammen. Menneskene kjennetegnes her ved opplevd likhet med andre av samme kategori. Vi kan ikke

så lett byttes ut i slike forhold. Vi er der som hele uerstattelige personer. Samværet bygges her på noe mer enn at det er nyttig. Men dette noe mer er vanskelig forklarbart og vanskelig å begrunne - også for en selv. Det dreier seg om en identitet basert på et fellesskap som ikke behøver å ha lønn utover seg selv. Men om det oppløses, blir straffen ofte fiendskap fra andre mot en selv og kanskje også fra en selv mot en selv. Ved identitetsfellesskap kan de andre i forholdet bli så viktige at alt som smaker av handel mellom deltakerne føles som en slags krenkelse av forbindelsen.

Den viktige boken Harriet Holter har redigert om "Kvinner i fellesskap" handler om mennesker i spenningsfeltet mellom disse to former for sosial organisasjon; interessefellesskap og identitetsfellesskap. Men mye av problemet ligger i at formene i praksis ikke kan rendyrkes. De opptrer i blandinger som skjuler det som foregår. Bokens bidrag er å tydeliggjøre noe av det gjennom studier av kvinners fellesskap på arbeidsplassen, i nabolag og lokalsamfunn.

En bærende tanke i fremstillingen er at kvinner i større grad enn menn fungerer i sammenhenger basert på identitetsfellesskap. Det gjelder også når de står i en interessekamp.

Flere av studiene av kvinnelige fabrikkarbeidere gir glimt inn i nesten gammelmodige organisasjonsformer. Engang var mannlige arbeidere tvunget til å ha det slik som disse kvinnene har det i dag. Den gang fikk mannlige arbeidere på en måte påtvunget omsorgsoppgaver for hverandre. For å beskytte syke eller utslitte, måtte de basere seg på noe mer enn et interessefellesskap. De måtte ta seg av hverandre som hele personer, ikke ut fra nytten for dem selv, men ut fra å tilhøre et identitetsfellesskap. Kvinnelige arbeidere er - oftere enn menn - fortsatt i denne situasjon. Det finnes ingen trygdeordninger som fungerer ved meslinger blant barna eller sammenbrudd blant gamle foreldre. Kvinnelige medarbeidere vet noe om behovet for beskyttelse om ulykkene setter inn utenfor arbeidsplassen, og de organiserer mange steder sitt yrkesliv etter identitetsfellesskapets prinsipp.

Også i lønnskampen kan kvinner virke "gammelmodige". Og på ny kan noe av forklaringen ligge i deres spesielle situasjon. Umiddelbart virker det som en fordel om arbeidere står på fast lønn. Det sosiale miljøet bedrer seg, svake arbeidstakere kan beskyttes mot tap i et hårdt akkordsystem. Likevel viste det seg at mange kvinner foretrakk et system hvor lønnen var fastlagt etter hvorvidt de oppfylte en viss produksjonsnorm. Hjemme hadde de også en jobb, men det var av den typen som aldri tar slutt. Ved å gå i betalt arbeid kunne de få seg noen minutter fri om de oppfylte de nøyaktige spesifiserte kravene før tiden var ute. Et system hvor ydelse og lønn kobles fra hverandre blir derimot et ustopkelig krav om å yte. Ustopkelig, som arbeidsoppgavene utenfor den betalte arbeidsplassen.

Selvfølgelig er det ingen selvfølge at nettopp kvinner skal være de dobbeltarbeidende. De trenes til å bli det. De trenes til å være orientert om og mot andre mennesker, mens gutter oppmuntres til å være opptatt av ting. Gutter blir orientert mot mål og midler - en orientering hvor mennesker kan brukes som midler til å nå mål - mens jentene blir trenet i å identifisere seg med andres problemer, og gjøre dem til sine egne. "Bestevenninnen" fremtrer som den sentrale andre allerede på barnehagestadiet, mens horden av gutter er mer typisk på småmannssiden. Bestevenninnen er klart spesifisert, tungt utskiftbar og med hemmeligheter bare for de to. Gutter har interesser sammen, bestevenninner skaper identitet, - her som også senere i familien.

Denne litt frie gjengivelsen av bokens resonnement leder til forståelsen av undertrykkelsens mekanisme. Kvinner blir mer enn noen trenet til å forstå andre ut fra de forutsetninger disse andre selv legger til grunn for sine liv. Hun forstår mannens behov som han selv forstår dem. Og hun handler i solidaritet med ham ut fra denne forståelsen og innordner seg til hans fordel. Han er ikke i samme grad trenet til å se hennes behov. Om han skulle se dem, er han i alle fall mer trenet enn henne til å kunne bruke andre mennesker som midler til å nå egne mål.

Men dette resonnementet leder videre mot et uavklart problem i boken. Harriet Holter anvender i sin hovedinnledning (s.21) det bilde at den undertrykte må kjenne både sitt eget og undertrykkerens språk, mens undertrykkeren kan nøye seg med å forstå sitt eget. Muligens er dette riktig i den forstand at kvinnen kan tyde mannens språk og dermed forstå hans ønsker kanskje alt for godt. Men et sentralt tilleggsspørsmål blir vel da: Vil hun, med sin type trening, også kunne bruke mannens språk like godt som han kan det? Vil hun, med sin bakgrunn, i samme grad som menn, kunne anvende andre som midler? Vil hun, som menn, kunne nøye seg med å ha utskiftbare og mange kamerater? Vil hun kunne gi slipp på den tendens til eksklusivitet - uteluk-kelse - av nokså mange for å vedlikeholde fordypelse i de færre?

Kanskje kvinner kan forstå begge former. Men vil de kunne leve etter begge - veksle? Og bør de? Bør vi? Bør vi vurdere de to grunnformer for fellesskap, interesse - og identitetsfellesskap som likeverdige, eller bør vi heller ta det standpunkt at organisasjonsformer som i særlig grad prioriterer interesse, byttetenking og mål/middelforhold er dårligere enn slike som bygger på og/eller fremmer ansvar og forståelse for den andre ut fra den andres forutsetninger? Skulle tvang forsøkes anvendt i sosialt liv, måtte det vel være for å skape organisasjonsmessige former hvor identitetsfellesskap rådet, hvor kvinners språk ble det nyttige.

(Utdrag fra kronikk i
Dagbladet 13.5.1982)

Harriet Holter (red.)
Kvinner i fellesskap
Universitetsforlaget 1982
(Kvinnerns levekår og livs-
løp)
444 sider
Pris: kr 160,-

DET KALLES KJÆRLIGHET

Noveller av kvinner
fra andre land

Bokomtale av Irene Engelstad

Det kalles kjærlighet er en samling noveller av kvinnelige diktere fra mange land. Novellene er skjønnssomt valgt ut av forskere og kritikere som en tid dannet et miljø for kvinnelitteraturforskning i Bergen. Ifølge redaktørenes glimrende forord er kvinners forhold til seksualitet det samlende temaet for de syv novellene de har valgt ut. I tillegg til at de syv forfatterne behandler dette temaet svært forskjellig, framheves det at de alle er svært formbevisste og representerer en stor bredde stilistisk. Av de syv forfatterne er bare noen få tidligere oversatt til norsk. Men det er ikke snakk om glemte eller undervurderte forfattere, de er alle svært anerkjente. Det er da også blitt en inspirerende samling noveller som må begeistre leseren; tekstene er mangfoldige og har kvalitet.

Novellene som er valgt ut, er skrevet mellom 1968 og 1982. Jean Rhys er den eldste av forfatterne, hun døde i 1979, og det meste av det hun har skrevet, ble til i 1930-åra. Her er hun representert med "På gjensyn i september, Petronella", en usentimental framstilling av en kvinne som lever som modell og elskerinne i et behemmiljø i og utenfor London. Marguerite Duras' "Skipet Night" forteller en merkelig og besettende kjærlighetshistorie fra Paris, om to som aldri møter hverandre. Jeg må innrømme at Duras' tekst var den som fascinerte meg mest. Den har en mørk skjønnhet som sitter igjen i en etter lesningen, og som gir en lyst til å ta fatt på mer av denne forfatteren,

og som for øvrig akkurat har fått sin mest kjente roman oversatt til norsk.

Ellers er det vanskelig å framheve noen av de andre novellene, de er alle glimrende på hver sin måte. Ruth Prawer Jhabvala, tysk av fødsel, med polsk-jødisk slekt, vokst opp i England, nå bosatt i India, har i "vanhelligelse" gitt oss et interessant kvinneportrett fra en helt annen kulturkrets og en bevegende og tragisk kjærlighetshistorie. Svava Jakobsdóttir vil være kjent for flere norske lesere gjennom tidligere oversettelser. Den blandingen av hverdagsrealisme og groteske virkemidler som er så karakteristiske for den islandske forfatterens skrivemåte og som skaper en egen undring i tekstene hennes, er framherskende også i "Utfordringen", som er trykt her.

Den irske Julia O'Faolain er representert med en meget fin novelle om oppvekst og våknende seksuelle følelser hos en jente. "'Da får vi nok se litt av hvert'", som novellen heter, viser hvordan seksuelle følelser - når de ikke blir riktig forstått - vekker angst og fører til vold og opplevelse av avmakt og forvirring. Toni Cade Bambara er svart amerikaner og et av de nye talentene i USA. Novellen "Potpourri" er en jeg-fortelling basert på et helt tradisjonelt tema: en kvinnes forhold til mann, jobb og barn. Det særegne ligger i Cade Bambaras stil, og i hvordan hun knytter sin jeg-fortellers opplevelser og følelser til musikken, og da særlig til blues'en. I "Vestalinnen" har den danske Dorrit Willumsen grepet tilbake til keisertidas Roma. Jeg-fortelleren veksler fint mellom nåtid og fortid i sin beretning om forholdet mellom forventet rollespill og identitetssøken, og hun skaper på den måten både en vår nærhet og en litt sørgmodig distanse til stoffet.

De seks redaktørene har skrevet en fyldig innledning til samlingen, der hver av dem presenterer "sin" forfatter og hennes forfatterskap på en kompetent måte. I tillegg har de skrevet en liten introduksjon foran hver novelle. På meg virker denne

redigeringen noe omstendelig. For det første burde introduksjonene foran novellene vært innarbeidet i behandlingen av forfatterskapet. For det andre virker det uheldig at novellenes innhold røpes før en selv har fått lest dem. For det tredje virker det som redaksjonen har et uklart bilde av målgruppa de henvender seg til med denne boka. Er den beregnet på fagfolk som skal arbeide videre med dette stoffet, eller er den tenkt å nå en bredere lesergruppe? Selvfølgelig kan en ønske å nå begge disse lesergruppene, og det vil sikkert boka et stykke på vei gjøre, når den nå også er kommet i Bokklubben Nye Bøker.

Men etter mitt syn ville boka vært bedre redigert om innledningene pluss introduksjonene hadde vært laget om til et etterord med et mer enhetlig preg enn innledningene har fått. - Men la meg si det en gang til: Boka gir et stimulerende og fascinerende møte med forfattere fra mange land.

Redaksjon og oversettelse: Toril Hanssen, Jorunn Hareide, Helga Kress/Gunhild Stefánsson, Eli Lindtner Næss, Anka Ryall, Elisabeth Aasen.

Bambara, Toni Cade, Marguerite Duras, Julia O'Faolain, Svava Jakobsdóttir, Ruth Praver Jhabvala, Jean Rhys, Dorrit Willumsen: Det kalles kjærlighet. Noveller av kvinner fra andre land. Universitetsforlaget 1982. 192 sider. Pris kr 128,-.

KVINDERS ALKOHOLMISBRUG

Bokomtale av Edle Ravndal

Psykologene Else Christensen og Kirsten Hvidtfeldt har nylig utgitt en bok med tittel Kvinders alkoholmisbrug. Boken inneholder en grundig gjennomgang av eksisterende litteratur på området, men hoveddelen dreier seg om en intervju-undersøkelse av 19 kvinnelige alkoholmisbrukere fra København-området. Hensikten med undersøkelsen er å supplere den eksisterende forskning med et kvalitativt forståelsesgrunnlag for kvinnelig alkoholmisbruk.

Deres måte å gjøre det på er å ta for seg disse kvinnes totale livssituasjon, både i et sosialt og psykologisk perspektiv, og se nærmere på hvordan disse forhold er med på både å betinge og vedlikeholde et alkoholmisbruk.

Som forfatterne påpeker innledningsvis er det i lengden lite fruktbart å bruke sammenligningsgrupper av menn for å si noe om kvinners bruk og misbruk av alkohol, eller for å forstå hvorfor noen kvinner blir alkoholmisbrukere og andre ikke. Forfatterne pretenderer heller ikke å gi noe utfyllende svar på dette spørsmålet - de er mer opptatt av å forsøke å forklare hvordan alkohol inngår i disse 19 kvinnes liv. Og det er her bokens styrke ligger, i en grundig analyse av den enkelte kvinnes liv.

Det er nettopp denne type beskrivelser vi i alt for stor grad savner innenfor dette forskningsfeltet. En har tidligere nesten utelukkende konsentrert seg om selve symptomet, alkoholmisbruket, og utelatt kvinnelivene bak symptomene. Det er også en av grunnene til at den viten vi i dag har om kvinner og alkoholmisbruk er mer basert på spekulasjoner enn på grundige studier.

Forfatterne har valgt et teoretisk utgangspunkt basert på en eksistensiell tankegang hvor det "å velge" blir et sentralt begrep. Deres forklaringsmodell (i boken kalt "handlingsmodellen") er en modell for hvordan man kan analysere en gitt handling for å nå fram til en bedre forståelse av selve handlingen, og av handlingen i samspill med verden omkring.

Dette teoretiske utgangspunkt brukes bl.a. på tema som tidligere på dette forskningsfeltet har vært lite påaktet, som f.eks. kvinners tilknytning til arbeidslivet, og kvinners sosiale nettverk eller mangel på et sådant. Observasjonene de gjør og resultatene de kommer fram til er både interessante og tankevekkende.

Særlig vil jeg framheve kapitlet om de sosiale nettverk. Eksempelvis var en hyppig kontaktfrekvens ikke ensbetydende med en nær følelsesmessig kontakt verken når det dreide seg om venner, familiemedlemmer, ektefelle eller barn. Nesten alle kvinnene følte seg ensomme og isolerte, men den følelsen hadde nødvendigvis ingen umiddelbar sammenheng med hvordan deres nettverk var strukturert.

Skal en til slutt komme med noen kritiske bemerkninger måtte det være at boken er vel "tung" og detaljert, og av den grunn kanskje bare vil bli lest av personer med solid faglig bakgrunn og stor interesse for feltet.

Uansett om man er enig eller ikke i forfatternes teoretiske utgangspunkt og analyse, er boken et viktig supplement, ikke bare til en større forståelse av kvinnelige alkoholmisbrukere, men også av kvinners levekår generelt.

Else Christensen og Kirsten
Hvidtfeldt: Kvinders alkohol-
misbrug. En interviewundersøgelse
av 19 kvindelige alkoholmisbrugere
Dansk psykologisk Forlag 1982.
288 sider.

SLIPP KVINNENE FRAM - OM KVINNER I "MANNSYRKER"

Bokomtale av Helle Stolz

Kvinner i "mannsykker" (KIM) er en organisasjon for kvinner med fagutdanning og kvinner som er i gang med utdanning innenfor håndverk og industri, i yrker som er dominert av menn. Det kan være snekker, mekaniker, bussjåfør. KIM har nå skrevet bok.

Slipp kvinnene fram er en enkel, liten, lettest bok, som er ment som et bidrag til yrkesveiledning. Den består delvis av informasjon om utdanningsmuligheter, hvordan en går fram for å komme i gang med utdanning, om problemer en støter på når en skal søke jobb og hvordan disse kan løses, osv.

Informasjonskapitlene er flettet sammen med personlige beretninger skrevet av eller om kvinner som er i jobb. Hvorfor de valgte yrket, hvordan de utdannet seg, hvordan en arbeidsdag kan forløpe. Vi leser om arbeidsglede og yrkesstolthet.

Boka er altså først og fremst skrevet for jenter som står foran et yrkesvalg, og her skyter den rett i mål. For en 9. klassing vil den åpne øynene for mulighetene og motivere for litt "ståpå". En påminnelse om at jenter også skal velge en utdanning som de har lyst på og som de kan forsørge seg med. Kanskje også en påminnelse til yrkesveiledere?

Men boka er også "morsom" på mange måter, og har en direkte vinkel på problemene som verken høystuderte eller andre fastgrodde har vondt av å få servert.

Kvinnene i KIM har svært håndfaste og reelle problemer. De har problemer med å få jobb, de møter kanskje temmelig direkte

vennelige arbeidskamerater eller sjefer, det er vanskelig å kombinere lang arbeidstid med barn, de må finne seg en plass i typiske mannfolkmiljøer med alt det innebærer. Men remediet er enkelt: flere jenter på arbeidsplassene.

Problemene de møter bunner i holdninger i samfunnet og i en selv. Det at vi treffer kvinner som søppeltømmere, murere og bussjåfører vil etter hvert endre våre holdninger.

Lone Lønne Christiansen (red.):
Slipp kvinnene fram
Om kvinner i "mannsykker"
Friundervisningens Forlag 1982
85 sider. Pris kr 63,-

LITTERATUR-KOMMENTAR

TEMA: KVINNERETT - LIKESTILLINGSLOVGIVNING

Nielsen, Ruth (red): "Women's Law in Scandinavia".
Kvindevidenskapeligt Forlag,
Women's Research Center in
Social Science, København,
august 1982.

"Women's Law in Scandinavia" er den første publikasjonen i en stensil-serie om "European Women's Law".

Publikasjonen om kvinnerett i Skandinavia inneholder fem artikler. Anne Robberstad (Norge) har skrevet om kvinneverettslig teori og metode. Lotta Westerhall-Gisselson (Sverige) gir en oversikt over dansk, norsk og svensk kvinneveretts-forskning, mens Pirkko Koskinen (Finland) supplerer denne for Finlands vedkommende. Ruth Nielsen (Danmark) analyserer den danske likestillingslov-givningen i forhold til bruk av positiv særbehandling og inn-føring av ny teknologi, og danske regler blir sammenlignet med tilsvarende norske og svenske. I den siste artikkelen drøfter Anita Dahlberg (Sverige) utformingen og håndhevingen av svensk likestillingslovgivning.

Årbok for kvinderet 1982 Kvinderetslig skriftserie,
Juristforbundets forlag,
København 1982.

Årboken for 1982 har som hevedtema "Likestillingslovgivning i forskjellige lande". Av innholdet kan nevnes artikler om den engelse ansettelseslovgivningens betydning for kvinner (Elisabeth G. Bell), og EF-direktivenes betydning for nasjonal likestillings-lovgivning (Christine Hohmann-Dennhardt). Spørsmålet om like-stillingslovgivning først og fremst tjener menns interesser i lavkon-junkturperioder blir drøftet med utgangspunkt i den svenske

loven. (Astrid Schlytter Berge).

Årboken er redigert av Jytte Lindgård og Ruth Nielsen.

Halvorsen, Marit:

Om likestillingslovens § 4, 2.ledd.
Institutt for offentlig retts
skriftsserie nr. 4/82, Kvinneretts-
lige studier.
Universitetsforlaget 1982.

Marit Halvorsen drøfter hvordan forbudet mot kjønnsdiskrimineringer ansettelse i den norske likestillingsloven har virket - hvilke muligheter en som føler seg forbigått på grunn av kjønn har til å nå fram med en klage, og hva hun kan oppnå ved å klage til Likestillingsombudet. Spørsmålet om hvilken eventuell forbedring likestillingsloven betyr i forhold til tidligere rett tas også opp. Drøftingen er basert på data fra Likestillingsombudets arkiv.

Holgersen, Gudrun:

Lov om likestilling mellom kjønnene
Særlig om lovens arbeid i utdanning
og arbeidsliv. Manus institutt for
privat rett, Univ, i Bergen 1982.

Arbeidet er en juridisk undersøkelse av likestillingslovens hovedregler og de sær-regler som angår utdanning og arbeidsliv. Hovedproblemstillingen er å fortolke og avgrense de forskjellige bestemmelsene, for dermed å kunne ta stilling til lovens rekkevidde og til hva som er det mer konkrete innholdet i forbudet mot forskjellsbehandling. Videre behandles adgangen til positiv særbehandling, håndhevingsorganene og deres funksjoner, og spørsmålet om likestillingslovens gjennomslagskraft overfor andre lover, forskrifter, tariffavtaler .m.v.

Skjeie, Hege:

"Likestillingsloven som beslutningsprosess" eller "De som lo først, LO best". Hovedoppgave i statsvitenskap, Institutt for statsvitenskap, Univ. i Oslo, 1982.

Oppgaven behandler likestillingslovens tilblivelse, fra forslaget om et lovforbud mot kvinnekiskriminering ble lansert av Arbeiderpartiet foran Stortingtsvalget i 1973 og fram til lovvedtaket i mai 1978. Hovedinteressen har vært å sette kvinnepolitikk (likestillingsloven) opp mot kvinnerepresentasjon (hvem deltok i lovgivningsprosessen). Historien om hvordan likestillingsloven ble til kan altså eksemplifisere hvordan, og av hvem, kvinners interesser defineres og ivaretas innenfor et beslutningssystem som er preget av kvinners fravær.

LITT AV HVERT

NORDISK FORSKERKURS - FORSKERSTIPENDIER - FORSKERSYMPOSIER

Under den nordiske kulturavtalen er det opprettet et organ som deler ut midler til forskerkurs, forskerstipendier og forskersymposier.

Forskerkurser. Penger til slike gis først og fremst til nye forskningsområder som ligger på grensen mellom etablert og/eller tverrvitenskapelig forskning. På kursene kan fra 15 til 30 personer delta, med varighet fra 8 til 12 dager. Alle utgifter dekkes.

Forskerstipendier. Det gis stipend av varighet fra 2 til 12 måneder, 4.500 Dkr pr. mnd., samt reisebidrag. Den som søker må ha anbefaling fra sin institusjon, og i tillegg en erklæring om at en er velkommen på det sted en vil forske.

Forskersymposier. Symposiene er opprettet for at det skal kunne gis anledning til faglig utveksling på noe bredere nordisk basis. Det kan delta fra 15 til 60 personer, og møtene kan vare fra 2 til 5 dager. Hver deltaker må betale en avgift på minst 100 Dkr.

For alle ordningene gjelder søknadsfristene 1. februar og 1. oktober 1983. Ytterligere opplysninger og søknadsskjema fås ved henvendelse til NAVFs sekretariat for kvinneforskning, Munthes gt. 29, Oslo 2, tlf. 02/56 52 90.

STIPEND FOR KVINNER TIL STØTTE FOR STUDIER I JAPAN 1983/84

Stipendet utdeles av CWAJ (College Women's Association of Japan) for studieåret 1983-84. Det er beregnet på utenlandske kvinner som ønsker å studere ved et universitet i Japan, eller som allerede har påbegynt sine studier der. Hvert stipend er på ca. NOK 26.000,-. Søknadsfrist er 15. desember. Ytterligere opplysninger kan fås ved henvendelse til NAVFs sekretariat for kvinneforskning, Munthes gt. 29, Oslo 2, tlf. 02/56 52 90.

LEDIGE STILLINGER I VERDENSBANKEN

Ved Verdensbankens hovedkvarter i Washington skal det ansettes fire økonomer.

Fra Hanne Laugesen ved Verdensbankens europeiske kontor i Paris har Kvinneforskningssekretariatet fått tilsendt kopi av utlysningstekstene, med spørsmål om vi kan være behjelpelige med å finne fram til aktuelle søkere. Verdensbanken er spesielt interessert i å rekruttere flere kvinner.

Interesserte kan få kopi av utlysningstekstene fra sekretariatet.

General Requirements for Employment with the World Bank

1. Age preferably between 35 and 55 years.
2. Candidates must be in good health and able to pass prescribed medical examination.
3. Since staff members must work in close collaboration with persons of many nationalities within the World Bank and its member countries, it is important that candidates have a sense of tact and diplomacy and the ability to deal with high-ranking government representatives and business people from various countries.
4. Candidates must have demonstrated ability to form sound judgements and to work independently at their own initiative, as well as in a team.
5. The work of the Bank is conducted mainly in English; prospective staff members must, therefore, achieve reasonable proficiency in that language before taking up their appointments; in appropriate cases, the Bank may assist with training in English to enable the staff member to produce the concise written and oral reports which are an integral part of all Bank work.
6. Facility in languages such as French, Spanish, Portuguese and/or Arabic would be an advantage.
7. Candidates must be willing to travel frequently by air throughout the world.

Salary and Benefits

Salaries are determined on the basis of qualifications and experience. They are paid in U.S. dollars and are net of income taxes. In addition, the Bank offers liberal staff benefits such as retirement plan, group life and medical insurance, home leave privileges and education grants for expatriates, etc.

KVINDERNES BOGKLUB

Kvindernes Bogklub er en nystartet dansk bokklubb som skal utgi relevant kvinnelitteratur. Bokklubben vil tilby debattbøker, kvinneklassikere, kvinnelyrikk, moderne kvinneveromaner og bøker om kvinners helse. Bøkene vil være rimelige uten fordyrende mellomledd, med minst 40% rabatt. Som medlem forplikter man seg til å kjøpe 4 bøker i løpet av et kalenderår, se bestillingsslippen nedenfor. Medlemsbladet heter Mælkebøtten.

Jeg melder mig herved ind i Kvindernes Bogklub og er indforstået med, at jeg skal købe mindst fire bøger inden udgangen af 1983.

..... Anebilleder	Kr. 60.-
..... Liv i Rusland	kr. 42.-
..... Uden omsvøb	kr. 30.-
..... Skummetmælk	kr. 40.-
..... Pernilles Dukker	kr. 10.-
..... Snehvid og Rosenrød	kr. 10.-
..... Knap Gylpen Freud	Kr. 65.-
..... Amning er mere end Mad ..	Kr. 42.-
..... Ja så mænd	Kr. 20.-
..... Villette I + II	Kr. 80.-
..... Den rigtige Dronning	Kr. 42.-

Forsendelsesomkostninger:

I alt

Hvis jeg er blandt de første 100, der melder mig ind, ønsker jeg som gave:
..... Mine bedste hønsestrikmønstre
..... Tarzan er død - Jane er på Femø

Forsendelsesomkostninger:
1 - 2 Bøger kr. 7.-
Mere end 2 Bøger Kr. 15.-
(Indenfor Danmark)
Girokort vedlagt.

Bestillingskort

Husk porto
(2 kr.)

Kvindernes Bogklub
Rosenørns Alle 18
1970 København V.

Navn: _____
Stilling: _____
Gade: _____
Postnr.: _____ By: _____

Reserveret postvæsenet

VI NOTERER ELLERS:

PÅGÅENDE PROSJEKTER I NAVF'S UTREDNINGSinSTITUTT

NAVF's utredningsinstitutt har flere interessante prosjekter under arbeid. Vi vil nevne tre av dem:

- Hva bruker kvinnelige akademikere sin utdanning til?
Dette er en spørreskjema-undersøkelse som man håper vil vise hva kvinnelige akademikere bruker sin utdanning til, og hvordan de opplever sin situasjon på arbeidsplassen og i hjemmet. Undersøkelsen utføres av Maj Birgit Rørslett.
- Kirsten Voje og Svein Kyvik holder også på med en spørreskjema-undersøkelse med følgende arbeidstittel: Universitetsforskningens rolle og vilkår. Det vil bli laget flere delrapporter, bl.a. om kvinnelige universitetsforskere's rolle og vilkår. Utredningsleder er Jostein Mykletun.
- Steinar Tamsfoss er i gang med en undersøkelse om opptaksregler og rekruttering til høyere utdanning. Utredningsleder er Knut Arild Larsen.

DET SVENSKA KVINNEUNIVERSITETET I UMEÅ

Det vil bli laget en bok med foredragene fra det første Kvinneuniversitetet i Umeå i juni 1982 (se referat fra Kvinneuniversitetet s. 37). Boka kommer ut i januar og vil koste ca. kr 100,-. Den kan bestilles fra: Forum for kvinnliga forskare, LUO, Umeå Universitet, 90187 Umeå.

WOMEN'S CENTRES WORLDWIDE

Fra International Women's Tribune Centre har Sekretariatet mottatt en adresseliste over "women's centres worldwide" (listen er ikke fullstendig). Vi har også fått en liste over publikasjoner utgitt i forbindelse med FN's kvinnekongress i København i 1980.

VÅRE FORMØDRE FRA TELEMARK

Sillefjords politiske beskrivelse
Om folkets naturlige beskaffenhed

Jo høiere til Fields, jo større og sterkere er folket.
I de øverste Anner har man endnu Birkebener af 72 Tommer,
og Skioldmøer af 66 Tommers heide. Dog merkes nu omsider
nogen Aftagelse i Størrelse og Kræfter, og, at de deri efter-
haanden vanslægte fra deres Forfædre.

I Almindelighed falder deres Ansigts Dannelse i det Lang-
agtige, og Farven i det Gulbrune; Øinebrynene ere lyse,
Øinene lyseblaae, Haaret guult, tynt, og nedvoret i Panden,
som hos Fruentimmeret ansees for en Skienhed. Brede Skuldre,
grove Knogler, store Hænder, brede Fødder, tykke Lægge,
hvilket sidste er sædvanligere hos Qvindekjønnet, end hos
Mandfolket. Overalt finder man meget faa smukke Fruentimmer,
da de fleste have store, grove og upropotionerede Ansigter,
tykke Bryster, store Hænder og Fødder, og brede Hofter. Den
Kunst at behage, er dem for det meste ubekient; men derimod
ere de desto mere hærdede mod Kulde, strænge Arbeider og
Strabatser. Adskillige kan endog løbe paa Ski, og have
Kiempkræfter til at brydes med Mandfolkene, og overvinde
dem.

Fra:

Beskrivelse over Sillefjords Præste-
gield i Øvre Tellemarken i Norge,
tilligemed et geographisk Chart
over samme, forfattet af Hans Jacob
Wille, Cappelan pro persona samme-
steds. Kiøbenhavn 1786. Faksi-
milieutgave Oslo 1956.

PUBLIKASJONER INNKOMMET TIL/REGISTRERT AV SEKRETARIATET

Bøker

- Bambara, Toni Cade,
Marguerite Duras, Julia
O'Faolain, Svava Jakobs-
dóttir, Ruth Praver Jhab-
vala, Jean Rhys, Dorrit
Willumsen: Det kalles kjærlighet. Noveller av
kvinner fra andre land.
*Univ.forl. 1982
- Christensen, Else og
Kirsten Hvidtfeldt: Kvinders alkoholmisbrug. En inter-
viewundersøgelse af 19 kvindelige
alkoholmisbrugere. Dansk psykolog-
isk Forlag 1982
- Christiansen, Lone Lønne
(red.): Slipp kvinnene fram. Om kvinner i
mannsykker. Friundervisningens
Forlag 1982
- Haukaa, Runa, Marit Hoel
og Hanne Haavind (red.): Kvinneforskning: Bidrag til sam-
funnsteori. Festschrift til Harriet
Holter. Univ.forl. 1982 (Kvinner
levetår og livsløp)
- Holter, Harriet (red.): Kvinner i fellesskap. Univ.forl.
1982 (Kvinnerens levetår og livsløp)
- Johnsen, Birgit Hertzberg: Myten om den onde stemor. Fra
folketradisjon til masselitteratur.
Univ.forl. 1982

Rapporter, prosjektnotater, artikler og oversikter

Norge/Norden

- Arbeidsgruppen for like-
stilling, KUD: Rapport om virksomheten 15.8.81-
30.6.82
- Birkelund, Gunn Elisabeth: Arbeidet adler mannen - hva med
kvinnen? En analyse av gifte menns
og kvinners yrkesdeltakelse. Hoved-
oppgave, Sosiologisk inst., Univer-
sitetet i Bergen 1982
- Bjørø, Kirsten og Kari
Skrede: Familiemønster i forandring. Trekk
ved giftermåls-, samlivs-, skils-
misse- og fruktbarhetsutviklingen i
1970-åra (INAS rapport 82:1)
- Baadshaug, Maren Brit: Kvinner og teknologi. Rapport fra
problemformuleringsseminar om kvinner
og teknologi. Lysebu 22.-24.4.1982

- Forbruker- og administrasjonsdepartementet: Oppfølging av Handlingsplan for likestilling
- Grønmo, Sigmund og Randi Lavik: Studier av forbrukeratferd og velferdsdimensjoner: Utgangspunkt og referanseramme. Presentert på Forbruks-forskningsseminaret 24.-26.9.1979
- Halvorsen, Marit: Om likestillingslovens § 4, 2. ledd. Inst. for offentlig retts skriftserie nr. 4/82, Kvinnerettslige studier. Univ.forl. 1982
- Helgesen, Gudrun: Lov om likestilling mellom kjønnene. Særlig om lovens anvendelse i utdanning og arbeidsliv (manus: Inst. for privatrett, Universitetet i Bergen, 1982)
- Hovden, Kjersti: Kvinneinteresser og boligplanlegging. Presentert på Forbruksforskningsseminaret 28.-30.1.1980
- Hovden, Kjersti: Skjult boligbehov. Om samboende, enslige, omsorg, avhengighet og boligbehov (Arbeidsrapport 20/81 fra Fondet for markeds- og distribusjonsforskning)
- Inst. for Statskundskab, Århus Universitet: "Hug en hæl og klip en tå - eller et par nye sko" - En undersøgelse af sammenhængen mellem kvinders politiske aktivitet, kvinders levevilkår og politikken form og indhold. (Kan lånes ved Århus Universitet.)
- Jevnaker, Birgit Helene: Arbeid på heltid, deltid eller fritid? Om bedrifiers tilpasning til kvinnelig arbeidskraft i et lokalt småindustri miljø (Særtrykk 1981:11 fra Industriøkonomisk Inst.)
- Jevnaker, Birgit Helene: Likestillingspolitiske tiltak i arbeidsmarkedet: Vurdering av ordningen med likestillingstilskudd. En prosjektbeskrivelse (Diskusjonsnotat nr. 9/81 fra Industriøkonomisk Inst.)
- Jevnaker, Birgit Helene: Tilpasset arbeidstid: Erfaringer fra et lokalt småindustri miljø (Særtrykk 1982:3 fra Industriøkonomisk Inst.)

- Kälvemark, Ann-Sofie (red.) Stick i stäv med vedertagna normer. Kvinnoforskning och kvinnojournalistik med artikler av Ami Lönnroth, Tamar Bermann, Karin Westman Berg, Inga-Lisa Sangregorio. (Riksbankens Jubileumsfond 1982:2)
- Lavik, Randi: En undersøkelse av kvinners forbruk og velferd. Erfaringer med kombinasjon av kvalitativ og kvantitativ metode (Arbeidsrapport 21/81 fra Fondet for markeds- og distribusjonsforskning)
- Liby, Svein Eilolf: Kjønnsroller, ønsker og behov for yrkesdeltakelse. Universitetet i Bergen
- Likestillingsutvalget ved Universitetet i Tromsø: Kvinner og medisin. Foredrag fra seminar ved Universitetet i Tromsø 28.-29.10.1981
- Nielsen, Ruth: Women's law in Scandinavia. Kvinnevidenskabeligt Forlag, København 1982
- Oppland distriktshøgskole: "Litt frukt fra kunnskapens tre". Fagkritikk og kvinnekritikk. To seminarrapporter (Informasjonsserien 30/82)
- Paulsrud, Astrid Irene "Uten hjelpepleierne kunne de legge ned hele sykehuset." Om utviklingen av hjelpepleieryrket. Universitetet i Oslo 1982
- Referensgruppen för folkrörelsesfrågor, Kommundepartementet Rapport fra konferanse om "Kvinnor blant män i folkrörelserna" 2.-3.6.82
- Skjeie, Hege "Likestillingsloven som beslutningsprosess" eller "De som lo først Lø best". Hovedoppgave i statsvitenskap, Inst. for statsvitenskap, Universitetet i Oslo 1982
- Storvik, Anne Grethe Backe-Hansen En "reservearmé" av kvinner. Kvinner i forsvaret. Universitetet i Oslo 1982
- Titlestad, Kristin D. Sysselsetting av kvinner og menn i 1990 (Diskusjonsnotat nr. 7/81 fra Industriøkonomisk Institutt)
- Titlestad, Kristin D. og Asbjørn Rødseth Lønn, stilling og kjønn (Særtrykk 1981:7 fra Industriøkonomisk Institutt)

Årbog for kvinderet
1979, 1980, 1981 og 1982

Kvinderetlig skriftserie, Jurist-
forbundets Forlag, København 1982

Øvrige utland

International Feminist
Workshop at Stony Point:

Developing Strategies for the Future:
Feminist Perspectives. Report of the
International Feminist Workshop held
at Stony Point, New York, April 1980

International Labour Office,
Geneve:

Women's participation in the economic
activity of the world (Statistical
analysis - ILO/W.3/1980)

Kjellson, Keiko Sampei

Women and education in Japan. Work-
ing paper No. 1, 1981 Pedagogiska
institutionen, Umeå

Riberholdt, K

Catalogue of research on women and
employment in the member states of
the European Communities, part I-IV

Tidsskrifter

Commission of the European
Communities. Supplement
No. 10 to "Women of Europe"

Women in statistics. Statistical
data on the economic and social
position of women in the Community

Den Norske Lægeforenings
tidsskrift

Her finnes artikkel om "Hvordan
kan almenpraktikeren hjelpe mis-
handlede kvinner?" av Kari Bjørnebo
og Kirsti Malterud

Dugnad. Tidsskrift for
folkelivsgransking
Nr. 2-3/82

Temar. om kvinneforskning med
artikler av Ewa Sjögren, Ida Blom,
Inger Jensen, Grete Swensen, Odd-
veig Foldøy, Brit Bergreen, Jarle
Sanden og Birgit Hertzberg Johnsen

Feminist Reveiw
No. 11, 1982, summer 1982

Temar. om "Sexuality"

Kvinnohistoriska samlingarna
Göteborgs Universitetsbib-
liotek

Kvinneforskning i Sverige. Enkät-
sammanställning 1982

Kvinnohistoriska samlingarna
Göteborgs Universitets-
bibliotek, 1982:2

Ny litteratur om kvinnor

Signs, Spring 1982
Volume 7, No. 3

Feminism and Science av Evelyn
Fox Keller

Signs, Summer 1982
Volume 7, No. 4

Women and the History of American
Technology av Judith A. McGaw

Women's Studies Interna-
tional Forum

Temanr. om "Women and men's wars"
av Judith Hicks Stiehm

The Tribune:
Set 1, 1976-79
Set 2, 1980-81
Newsletter 2. kvartal 1982

ANNONSE

Abonnement:
Norge og nordiske land:
kr. 80,- pr. år.
Løssaig: kr. 22,50 pr. hefte.
KjerringRåd kommer med 4 nr. i
året.

Adresse: Kvinnehuset, Rådhusgt
2, Oslo 1
Postgiro: 2 24 97 53

HITTEL UTKOMMET

- Arbeidsnotat nr. 1/77: Samfunnsforskning om kvinner. Rapport fra en konferanse. UTSOLGT.
- Arbeidsnotat nr. 2/77: NAVFs Center for Research on Women. By Helga Maria Hernes. UTSOLGT
- Arbeidsnotat nr. 3/77: Kjønnssroller og utdanning. Rapport fra et symposium. Ved Nina Gorntizka. Familiepolitikk. Rapport fra en konferanse. Ved Hildur Ve. UTSOLGT
- Arbeidsnotat nr. 5/77: Kvinners omsorgsarbeid i den ulønnete produksjon. Ved Kari Wærness. UTSOLGT.
- Arbeidsnotat nr. 6/78: Fellesksap, samhold, distanse og konflikt mellom kvinner. Et veiledningsprosjekt. Ved Harriet Holter. Arbeidsnotat nr. 1/78 fra veiledningsprosjektet. UTSOLGT.
- Arbeidsnotat nr. 7/78: Kvinners plass i Levekårsundersøkelsen. Ved Ingeborg Astrid Kleppe.
- Arbeidsnotat nr. 2/79: Heimearbeidere i streik. Ved Merete Lie. Kvinner, interesseforvaltning og lokalsamfunn. Kvinner og menn i arbeidskonflikt. Ved Siri Gerrard. Arbeidsnotat nr. 1/79 fra veiledningsprosjektet. UTSOLGT.
- Arbeidsnotat nr. 3/79: Oversikt over samfunnsvitenskapelig forskning om kvinner. Ved Marianne Noodt. (Nytt notat nr. 2/82)
- Arbeidsnotat nr. 4/79: Kvinnefelleskap og kvinneinteresser. Ved Siri Gerrard, Aud Grandaunet. Marit Hoel og Merete Lie. Arbeidsnotat nr. 2/79 fra veiledningsprosjektet.

DARNEVERNSSAKADEMIET I OSLO
BIBLIOTEKET
POSTBOKS 5625, BRISKEBY
OSLO 2

2:

for

Oslo 2

- Arbeidsnotat nr. 5/79: Lønnet og ulønnet omsorg.
En seminarrapport.
- Arbeidsnotat nr. 1/80: Kvinneforskningssekretariatets
fremtid. En utredning fra styret
for NAVFs sekretariat for kvinne-
forskning.
UTSOLGT
- Arbeidsnotat nr. 2/80: Terori og metode i kvinneforskningen.
Rapport fra en konferanse.
- Arbeidsnotat nr. 1/81: Forholdet mellom kvinneforskningen
og kvinnebevegelsen. Rapport fra
et seminar.
- Arbeidsnotat nr. 2/81: Kvinner, overgang og aldring.
Rapport fra et seminar.
- Arbeidsnotat nr. 1/82: Kvinneperspektiver på samfunns-
forskningen. Rapport fra en
arbeidskonferanse. Utsolgt. Opptrykk
vurderes.
- Arbeidsnotat nr. 2/82: Oversikt over samfunnsvitenskapelig
forskning om kvinner. Litteratur
og prosjekter. Ved Marianne Noodt.